

OTDK-DOLGOZAT

Bőr Katalin

BA

2013

**ÖNGONDOSKODÁS
LESZÁMOLÁS AZ ILLÚZIÓKKAL**

Bőr Katalin

Kézirat lezárva: 2012.01.07.

ÖNGONDOSKODÁS, LESZÁMOLÁS AZ ILLÚZIÓKKAL

Self-care, Showdown the illusions

Az időskor eljövetele előbb-utóbb minden ember életében központi kérdéssé válik. A nyugodt öregkorra való felkészülést pedig ajánlott időben elkezdni. Dolgozatomban arra próbálok rávilágítani, hogy nem szabad az állam atyáskodó magatartására bízni magunkat a legkiszolgáltatottabb életszakaszunkban, igenis szükség van az előtakarékosságra, előre gondolkodásra.

A Hajdú-Bihar megyei demográfiai adatokban bekövetkező változások által kíváncsi vagyok szemléltetni, a népesség csökkenésének az állami nyugdíjra gyakorolt hatását. A születések, házasságok számának drasztikus csökkenése már 10 év adataiból is kimutatható. Az iskolai képzések esetében nem csak a csökkenő létszámra szeretném felhívni a figyelmet, sokkal inkább arra, hogy a társadalomnak égető szüksége van a jól képzett szakemberekre. A szakképzések duális rendszerű átalakításával, melyet a leendő munkaadók is előnyben részesítenek, könnyebb elhelyezkedést biztosítanánk a pályakezdő fiatalok részére. A munkanélküliségi ráta és a nyugdíjasok számának hirtelen történő növekedése (Ratkó- gyerekek, Ratkó-unokák) nem csak, hogy gátja a gazdasági fejlődésnek, de a társadalom elszegényedését vonja maga után.

Kérdőíves felmérés alapján kutattam (nem reprezentatív felmérés) a lakosság megtakarítási ismeretei, lehetőségei iránt. A statisztikai programot, a kérdőív megszerkesztését, a felmérést, az adatok feldolgozását, elemzését elkészítettem. A kutatás azonos arányban van a mások által hasonló témakörben végzett felmérések után közölt adatokkal. A kutatás alapján a lakosság nagy részének nincsenek pénzügyi ismeretei, de a megtakarításra fordított diszkrecionális jövedelemhányada is konvergál a nullához. Aki pedig rendelkezik némi megtakarítással, nem ismeri a befektetési lehetőségeit, így azokat kezelni sem fogja tudni kellő biztonsággal és körültekintéssel.

A fentiek alapján arra a megállapításra jutottam, hogy az állami nyugdíj nem jelent biztonságot és mindenféleképpen szükséges az öngondoskodás.

SELF-CARE, SHOWDOWN THE ILLUSIONS

Öngondoskodás, leszámolás az illúziókkal

Sooner or later in every man's life oncoming of ageing becomes a central issue. Preparing for the peaceful old-age is recommended to start it in time. In my study I try to highlight that we should not to entrust ourselves to the paternalistic attitude of the state especially in the most vulnerable stage of our life, so we do need savings and thinking ahead.

Demographic datas of the Hajdu-Bihar County illustrate the effective exercise of the impact of decreasing population to the state pension. A drastic decline of births and marriages can be detected from datas of the passed 10 years. According to the school-trainings, I would like to draw your attention not only to decreasing number of staffs, but to urgent necessary of high-qualified professionals. To provide locations for school leavers is much more easier by the transformation of a dual system of vocational training also favored by prospective employers. The unemployment rate and a sudden increase in the number of pensioners (children and grandchildren of Ratko-period) not only a barrier to economic development, but the impoverishment of society entails.

I searched on the knowledge of savings and opportunities of the population by the basis of a questionnaire survey (not a representative one). I have constructed a questionnaire, analysed the datas of the statistical program and finished the survey by colmpletting datas processing. The results of this research are similar to published datas carried out by the other researchers in the same proportion surveys. Based on the research the majority of the population has no financial knowledge, but the savings portion spent on discretionary-income converges to zero. Those - who have some savings, or investment opportunities - are not aware of investment opportunities, so they will not be able to be treated with due caution and safety.

The overall conclusion: the state pension does not mean security, and self-care is necessary in any event.

TARTALOMJEGYZÉK

1. BEVEZETÉS, TÉMAVÁLASZTÁS INDOKLÁSA.....	1
2. RÖVID TÖRTÉNETI ÁTTEKINTÉS A TÁRSADALOMBIZTOSÍTÁSRÓL	2
2.1. A BIZTOSÍTÁS FORMÁI AZ I. VILÁGHÁBORÚIG.....	2
2.2. A KÉT VILÁGHÁBORÚ KÖZÖTT	2
2.3. A II. VILÁGHÁBORÚ UTÁN	3
3. DEMOGRÁFIAI ELŐREJELZÉSEK A SZÁMOK TÜKRÉBEN(HAJDÚ-BIHAR MEGYE)	4
3.1. SZÜLETÉSEK SZÁMÁNAK ALAKULÁSA	5
3.2. TANULÓI LÉTSZÁMOK ALAKULÁSA.....	10
3.2.1 általános iskola	10
3.2.2. gimnázium	11
3.2.3 szakközépiskola	11
3.2.4 szakképzés	12
3.3. MUNAKERŐPIAC HELYZETE, FOGLAKOZTATÁS ALAKULÁSA	13
3.4. A TÁRSADALOM ÖREGEDÉSE	14
4. AZ ÖNGONDOSKODÁS LEHETŐSÉGEI, MEGTAKARÍTÁSI FORMÁK	17
4.1 MAGÁNNYUGDÍJ PÉNZTÁRAK.....	18
4.2 ÖNKÉNTES NYUGDÍJPÉNZTÁRAK.....	19
4.3 NYESZ	19
4.4 TBSZ	19
4.5. UNIT- LINKED	20
5. KÉRDŐÍVEK ELEMZÉSE	21
6. KÖVETKEZTETÉSEK, JAVASLATOK	33
7. ÖSSZEGZÉS	37

TÁBLÁZATJEGYZÉK

1.TÁBLÁZAT: NÉPSZAPORODÁS 1970-2001 (HAJDÚ-BIHAR MEGYE)	III.
2.TÁBLÁZAT: NÉPSZAPORODÁS 2001-2010 (HAJDÚ-BIHAR MEGYE)	IV.
3.TÁBLÁZAT: ÉLVESZÜLETÉSEK, HALÁLOZÁSOK MEGOSZLÁSA 1970-2001	V.
4.TÁBLÁZAT: HÁZASSÁGKÖTÉSEK ÉS VÁLÁSOK SZÁMÁNAK ALAKULÁSA HAJDÚ-BIHAR 2001-2010	V.
5.TÁBLÁZAT: SZÜLETÉSKOR VÁRHATÓ ÁTLAGOS ÉLETTARTAM	VI.
6.TÁBLÁZAT: ÁLTALÁNOS ISKOLÁK BEISKOLÁZÁSI LÉTSZÁMA HAJDÚ-BIHAR MEGYÉBEN	10
7.TÁBLÁZAT: GIMNÁZIUMI BEIRATKOZÁS HAJDÚ-BIHAR MEGYÉBEN	11
8.TÁBLÁZAT: SZAKKÖZÉPISKOLÁK BEISKOLÁZÁSA HAJDÚ-BIHAR MEGYÉBEN	11
9.TÁBLÁZAT: SZAKISKOLAI KÉPZÉSBEN RÉSZTVEVŐK SZÁMÁNAK ALAKULÁSA	12
10.TÁBLÁZAT: FOGLALKOZTATÁSI JELLEMZŐK HAJDÚ-BIHAR MEGYÉBEN	13
11.TÁBLÁZAT: A MUNKANÉLKÜLIEK FŐBB ARÁNYSZÁMAI ISKOLAI VÉGZETTSÉGÜK ALAPJÁN	VI.
12.TÁBLÁZAT: ÖNGONDOSKODÁSI FORMÁK FŐBB JELLEMZŐI	20
13.TÁBLÁZAT: A MEGTAKARÍTÁSI HAJLANDÓSÁG VALAMINT ANNAK MEGOSZLÁSA	X
14.TÁBLÁZAT: KÖTELEZŐ MAGÁNNYUGDÍJ TAG 2011.01.31 ELŐTT	XI
15.TÁBLÁZAT: BEFEKTETÉSI LEHETŐSÉGEK ISMERETE	XII
16.TÁBLÁZAT: ÖNGONDOSKODÁS	XIII
17.TÁBLÁZAT: BIZTOS, NYUGODT ÖREGKOR	XIV
18.TÁBLÁZAT:ELÉG-E A NYUGDÍJ?	XVIII
19.TÁBLÁZAT: KÖZÖS HÁZTARTÁSBAN	XIX
20.TÁBLÁZAT: MIRE ELÉG A NYUGDÍJ I.	XX
20.1.TÁBLÁZAT: MIRE ELÉG A NYUGDÍJ I.MEGOSZLÁSA.....	XXI.
21.TÁBLÁZAT: MIRE ELÉG A NYUGDÍJ II.	XXII
21.1.TÁBLÁZAT: MIRE ELÉG A NYUGDÍJ II. MEGOSZLÁSA	XXIII
22.TÁBLÁZAT: KI GONDOLT A JÖVŐRE	XXIV

ÁBRAJEGYZÉK

1. ÁBRA: NÁPSZAPORODÁS HAJDÚ-BIHAR MEGYE 1970-2001	5
2. ÁBRA: NÉPESSÉGSZÁM VÁLTOZÁS HAJDÚ-BIHAR MEGYE 2001-2010	7
3.ÁBRA:HÁZASSÁGKÖTÉSEK ÉS VÁLÁSOK ALAKULÁSA 2001-2010,HAJDÚ-BIHAR MEGYE	8
4. ÁBRA: EGYSZEMÉLYES HÁZTARTÁSOK SZÁMÁNAK VÁLTOZÁSA	9
5. ÁBRA: MUNKANÉLKÜLIEK FŐBB ARÁNYSZÁMAI ISKOLAI VÉGZETTSÉGÜK ALAPJÁN	14
6. ÁBRA: A HAZAI LAKOSSÁG TARTALÉKAI PÉNZÜGYI VÉSZHELYZET ESETÉN	17
7. ÁBRA: KORFA 2005	18
8.ÁBRA: MEGTAKARÍTÁSI HAJLANDÓSÁG HAJDÚ-BIHAR MEGYEI LAKOSSÁG KÖRÉBEN	22
9. ÁBRA: BIZONYTALAN ÖREGKOR	24
10. ÁBRA: NYUGDÍJBÓL ÉLNI	27
11.ÁBRA: EGYSZEMÉLYES HÁZTARTÁSOK, KOR, NEM, LAKÓHELY SZERINTI BONTÁSBAN	28
12.ÁBRA: "MINDIG" VÁSÁROLNI TUDÓK NEM, KOR, LAKÓHELY, ISKOLAI VÉGZETTSÉG, JÖVEDELEM SZERINT I	30
13.ÁBRA: "MINDIG" VÁSÁROLNI TUDÓK NEM, KOR, LAKÓHELY, ISKOLAI VÉGZETTSÉG, JÖVEDELEM SZERINT II.	31
1 KARTOGRAM: AZ EGYSZEMÉLYES HÁZTARTÁSOK MEGOSZLÁSA AZ ÉSZEK-ALFÖLDI KISTÉRSÉGBEN	XXV

1. BEVEZETÉS, TÉMAVÁLASZTÁS INDOKLÁSA

*„Fiatalon tegyél szert olyasmire,
ami kárpótol majd öregségedért”*

Leonardo da Vinci

Szeretném leszögezni, hogy dolgozatom megírását nem azok az események befolyásolták, amelyek a politika oldaláról is középpontba helyezik a témát. Az időskor eljövetele előbb-utóbb minden ember életében központi kérdéssé válik. Úgy gondolom jobb, ha előbb, mivel a nyugodt öregkorra való felkészülést nem lehet elég korán kezdeni. Napjaink (2011. ősz) ez irányú társadalmi- politikai eseményeiről mégis csak meg kell jegyeznem, hogy sok a bizonytalanság a munkából-bérből élők körében.

Ezt mutatja a politikai pártok különböző nézete, illetve a szakszervezetek és civil szervezetek vitái a nyugdíj körül. Azonban, ha eltekintünk ezen eseményekről és pusztán a demográfiai számokat, azok változását vizsgáljuk, láthatjuk, hogy a fentiekben említett „nyugodt öregkor” nehezen képzelhető el kellő öngondoskodás nélkül. Az öregkorra való felkészülés mellett itt van még a mindennapokban rejlő veszélyek sokasága pl.: munkanélküliség, betegség, baleset stb. Dolgozatommal nem tudok megoldásokat mondani, de azt igyekszem a statisztikai számok és azok összefüggésével alátámasztani, hogy miért is szükséges az öngondoskodás időben történő elkezdése és miért ne várjunk (miért nem várhatunk) mindent az államtól.

A témaválasztásomat nagyban befolyásolta, hogy egy pénzügyi tanácsadó cég állásinterjúján az hangzott el a megtakarításokkal kapcsolatban, hogy sok pénz van a párnaci-hákban még napjainkban is, amelyeket be kell fektetni, többek közt a nyugdíjas évek biztonságának megalapozása érdekében. Ezzel nem is vitatkozom, viszont eszembe jutottak, azok a társadalom peremén lavírozó emberek, akiknek biztosan nincs semmilyen megtakarítása. Vajon ők hogyan élik ezt meg, valóban az állam segítségére apellálnak? Illetve azok, akik dolgoznak, ők tudnak megtakarítani? Tudnak, akarnak gondoskodni a saját jövőjükéről, a biztonságos, nyugodt öregkorról? Valóban van a feketegazdaságban annyi pénz, amennyit a pénzügyesek feltételeznek? Ezekre a kérdésekre keresem többek közt a választ a dolgozatomban is.

2. RÖVID TÖRTÉNETI ÁTTEKINTÉS A TÁRSADALOMBIZTOSÍTÁSRÓL

2.1. A BIZTOSÍTÁS FORMÁI AZ I. VILÁGHÁBORÚIG

Magyarország a XX. században c. kiadvány a következőket írja a társadalombiztosításról: Az emberi egészséget védő, a betegségeket megelőző a károsodásokat helyreállító és a betegség időben történő orvosi kezelését garantáló, ebben az időben táppénzt és a szükségesnek megfelelően kórházi ellátást, rokkantság és megfelelő életkor után nyugdíjat biztosító szerződést nevezünk társadalombiztosításnak, amelyet állami garanciák mellett biztosítópénztárak intéznek.

E forma gyökerei Magyarországon az 1496-ban alapított felvidéki bánya társaspénztárákig nyúlnak vissza. A biztosítás összegét a munkavállalók és a munkaadók közösen vállalták 1:3 arányban, s a munkavállaló napi keresetének 3%-a volt az alap. Az iparosodással a folyamat is változott. Az 1891. évi XIV. tc., az ipari létesítményeknél kötelezővé tette a balesetvédelmet. A biztosítás a XIX. század utolsó évtizedében még csak a biztosított munkavállalásra terjedt ki, baleseti halál esetén kártérítést fizettek a közvetlen hozzátartozóknak. Az 1907. évi XIX. tc.-ben a betegbiztosítást kiterjesztették a biztosítottak családtagjaira is.

2.2. A KÉT VILÁGHÁBORÚ KÖZÖTT

1928. október 1-jétől a korábbi Országos Munkásbiztosító Intézet felvette az Országos Társadalombiztosító Intézet (OTI) nevet. Az OTI különböző kötelezettségeit- balesetbiztosítás, táppénz, kórházi kezelést, járulékokat- a befizetett járulékokból, saját vagyonából (ingatlanok, bankbetétek, részvények), illetve azok kamataiból fedezte. Ezek kiegészítésére az állam évente adóbevételeinek bizonyos százalékát, a jövedéki termékek (dohány, szesz, só stb.) és a szerencsejátékok hasznának meghatározott hányadát a társadalombiztosítási intézeteknek adta át.

2.3. A II. VILÁGHÁBORÚ UTÁN

1948-ban megkezdődött az OTI-n kívüli biztosítótársaságok államosítása, felszámolása, vagyonuknak az OTI kezelésébe adása. Az OTI 1950. november 1-el megszűnt. Feladatait az állami egészségügyi szolgálat a Népjóléti Minisztérium és a SZOT kezelésében lévő SZTK vette át. A szocializmus időszakában a társadalombiztosítás állami irányítás alatt maradt, a változások a jogosultak köre és a nyújtott szolgáltatások vonatkozásában többször változott.

Az 1990-es évek elején a társadalombiztosítás területén is alapvető változások következtek be: visszaállították a társadalombiztosítás önkormányzati rendszerét, megszüntették a betegellátás alanyi jogon történő biztosítását. Az önkormányzati alapon működő rendszer 1991-ben lépett életbe. A Nyugdíj-biztosítási és Egészségbiztosítási önkormányzat azonban nem rendelkezett olyan nagyságú vagyonnal, amely a zavartalan működést biztosította volna.

1997-ben az Országgyűlés törvényt hozott a nyugdíjrendszer megváltoztatására. Ennek értelmében bevezették a tőkefedezeti alapon működő nyugdíj felhalmozási és finanszírozási rendszert. A munkavállalók hosszabb távon a kötelező nyugdíjjárulék negyedét továbbra is kötelezően az ún. tőkefedezeti pillérbe fizetik be. A törvény szerint a pályakezdők kötelezően, mások kortól függően választhatnak a régi, illetve az új nyugdíjrendszer feltételei között.

Igen széleskörű azon önkéntes nyugdíj és egészségbiztosítási pénztárak választéka, amelyek közül az emberek választhatnak. A rendszerváltást követő években számtalan befektetési és megtakarítási formákban kínálják pénzügyi szolgáltatásaikat az erre szakosodott vállalkozások, bankok és biztosító társaságok.

A magánnyugdíjról és a magánnyugdíj pénztárakról szóló törvényt a 2010. évi CLIV. törvény alapvetően módosította. Ez a társadalomban még a mai napig is jelentős vitát vált ki a törvény támogatói és ellenzői között.

A további fejezetekben az öngondoskodás szükségességét alátámasztó adatokat kívánom bemutatni.

3. DEMOGRÁFIAI ELŐREJELZÉSEK A SZÁMOK TÜKRÉBEN (HAJDÚ-BIHAR MEGYE)

A Hajdú-Bihar Megyei adatok hasonló tendenciát mutatnak az országos adatokéval. A megyében összesen 82 település található, 21 város és 61 község. A lakosság száma több mint 550.000 fő. Sajnos a tendenciák csökkenő létszámalakulást prognosztizálnak. A népességfogyás egyrészt a fiatal korosztály létszámának és létszamarányának csökkenésében mutatkozik meg.

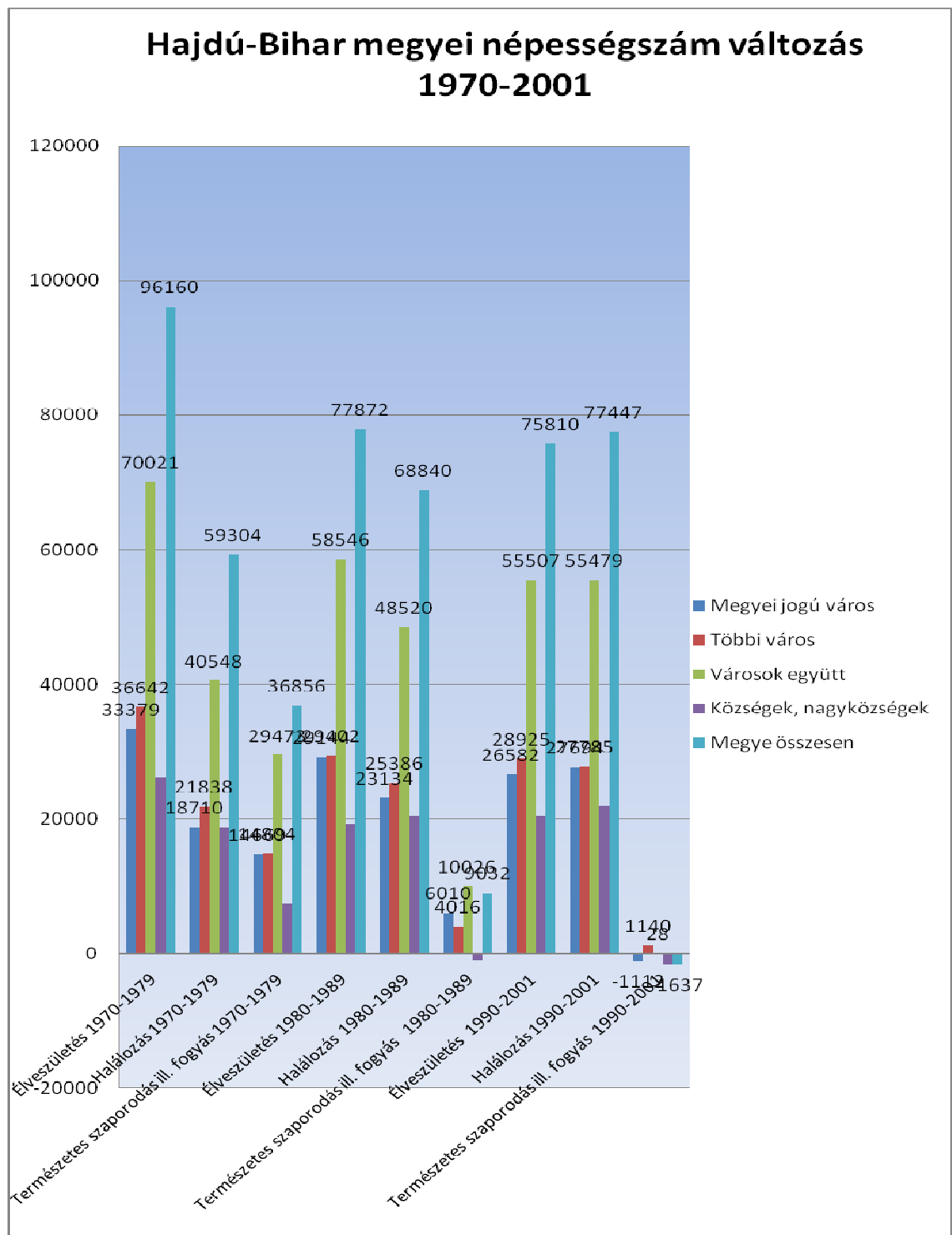
Az alföldi megyékben, hasonlóan Hajdú-Bihar megye gazdaságában is jelentős szerepe van a mezőgazdaságának és az arra épülő iparágaknak. Az Európai Unióhoz való csatlakozást követően az uniós intervenciós felvásárlási rendszer és a megváltozott mezőgazdasági rendszer jelentősen érinti a mezőgazdaságban dolgozókat, valamint a mezőgazdasági beruházásokat.

Az ipari termelésben kiugró termelésnövekedés nem tapasztalható az elmúlt években. A textil- és élelmiszeripar esetében értékesítési gondok és a termelés csökkenése volt jellemző, amely leépítésekhez és üzembezárásokhoz vezetett (Debreceni Dohánygyár; Hajdú-Bét; Debreceni Húsipar).

Sajnos az elmúlt években sem nőttek jelentős mértékben a megyei beruházások. Ezek alacsony szintje, a tőkebeáramlás hiánya és az infrastrukturális lemaradás nagy gátja a jövőbeli gazdasági fejlődésnek.

A megye foglalkoztatási helyzetében az utóbbi években számottevő változás nem volt tapasztalható. A gazdaságilag aktív népesség aránya a lakónépesség kb. 42%-át jelenti. A regisztrált munkanélküliek száma nőtt az elmúlt években, köztük is a legnagyobb mértékben a diplomás munkanélküliek száma emelkedett meg. A munkaügyi központ jelzése szerint a mezőgazdaságban foglalkoztatottak arányának jelentős csökkenése várható. Felértékelődik az ipari szektorban a szakképesítés és a nyelvismeret.

3.1. SZÜLETÉSEK SZÁMÁNAK ALAKULÁSA

1 ábra: Népszaporodás Hajdú-Bihar 1970-2001

Forrás: KSH adatai alapján saját szerkesztés

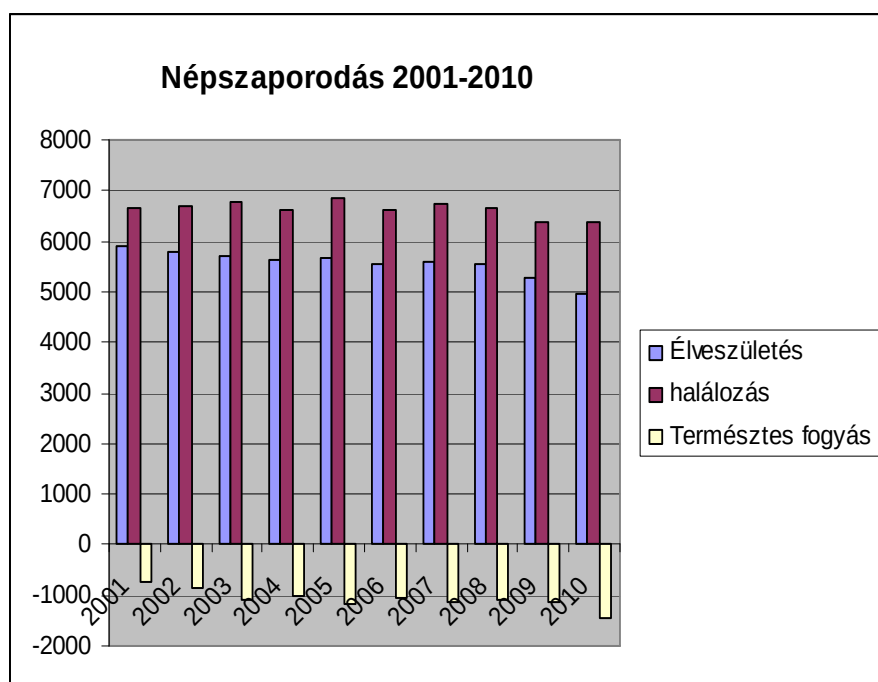
A népesség fogyása már az 1980-as években jelentős volt a községekben, az ezt követő évtizedben pedig gyakorlatilag szinte mindenhol fogyás mutatkozik. (1 számú ábra) Bár a vidéki városok vonatkozásában, az 1990-2001 időszakban is növekedés látható, ez legin-

kább abból következik, hogy a községekből beköltöztek az emberek a munkalehetőségek és a könnyebb megélhetés miatt. Vidéken ugyanis a termelőszövetkezetek felszámolásával szinte lehetetlenné vált az elhelyezkedés. Emiatt a kisebb határ menti községek megállíthatatlanul elszegényednek, és lassan elnéptelenednek. A városodás a rendszerváltás utáni években kezdett emelkedő tendenciát mutatni a térségben.

Az élve születések száma megyei szinten azonban jelentősen csökkent az 1970-1979-es időszakhoz képest. Az 1990-2001-es időszak esetében nagyarányú 21,2%-os csökkenés realizálódott. A halálozások száma országos szinten stagnál, de megyei viszonylatban fokozatos emelkedést mutat, gyakorlatilag 30,5%-os emelkedés figyelhető meg az 1970-1979 –től 1990-2001-ig terjedő időszak alatt, míg a születéseknél 21,2 %-os csökkenéssel számolhatunk. Az 1970-1979-ig terjedő intervallumban az egy főre eső születésre 0,62 halálozási arány jut, addig mindez az 1990-2001-ig terjedő időszakban már 1,02 amely érték szinte duplája az elsőnek és ez azt is jelenti, hogy a halálozási arány már az 1990-es évektől magasabb volt mint a születési.

A 1. számú táblázatból kitűnik, hogy míg az 1970-1979-es időszakban még inkább növekedő népességszám érvényesül, és a halálozási arány csak a 61,6 % -a volt az élveszületésnek, addigra az 1990-2001 –es időszakra a halálozások száma már 2,1%-al meghaladta a születéseket. A halálozások számának megyében történő megoszlására az a jellemző, hogy az évek előrehaladtával a községekben csökkenő tendenciát mutat, a városokban pedig emelkedőt (3 számú táblázat), ez is azt igazolja, hogy a községekből beköltöztek a városokba.

A természetes szaporodás a rendszerváltást követő években drasztikusan csökkent. Az elmúlt 10 év adatainak részletes elemzése során (2. számú táblázatban) világosan látható, hogy akár ilyen viszonylag rövid időszak keretein belül is kimutatható a népesség számának csökkenése. A 2010- évi állomány az élveszületések esetében 16,11% -al volt kevesebb, mint a 2001 évi. Az évenkénti dinamika nem volt egyenletes, míg az első három év viszonylag stagnál, az utolsó kettő évben már nagyobb csökkenés tapasztalható. Az évi átlagos csökkenés mértéke 105,45 fő, vagyis egyenletes csökkenést feltételezve az induló évből kiindulva 105,45 fő csökkenéssel számolva is a 4942-höz jutottunk volna el. Az átlagos évenkénti dinamika 1,4%-os csökkenést prognosztizál.

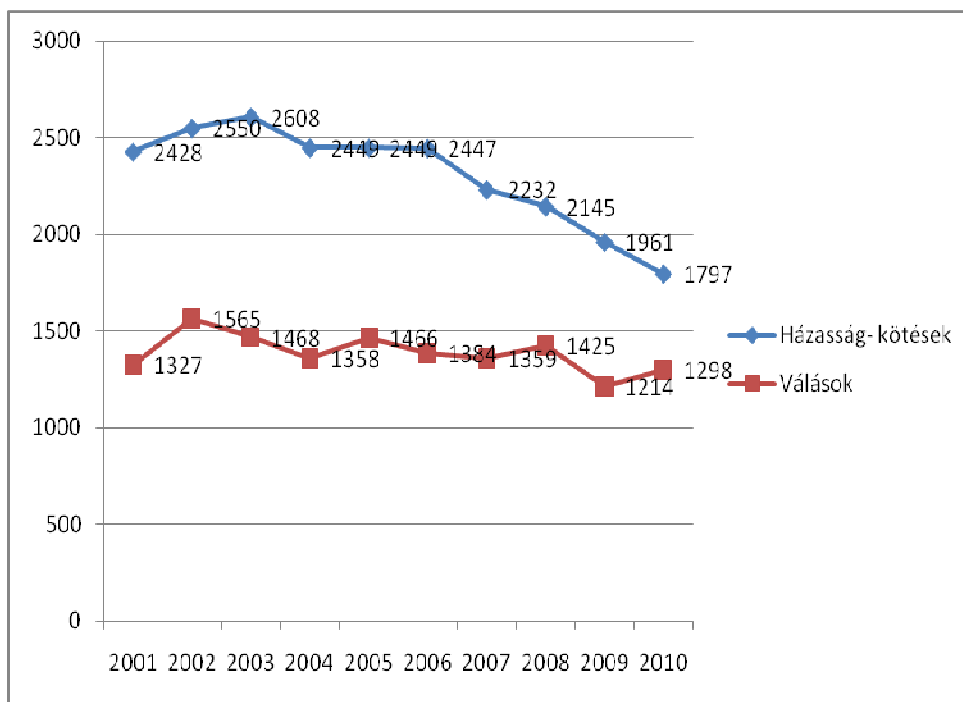
2 ábra: Népeségyszám változás Hajdú-Bihar megye 2001-2010

Forrás: KSH adatai alapján saját szerkesztés

A halálozások esetében szerényebbek a mutatók, az összes csökkenés 3,88%-os, ami azt jelenti, hogy a 2010 évi állomány a 0,9612-szerese a 2001 évinek. A relatív növekedés/csökkenés is viszonylag kiegyenlített, mint a születéseké. Az évenkénti átlagos változás dinamikája 99,56%, ami azt jelenti, hogy egyenletes változást feltételezve minden évben 0,44%-al csökken a halálesetek száma az előző évihez képest.

Célszerű még megvizsgálni a természetes fogyás mértékét is, amely jóval drasztikusabban és lényegre törőbben mutatja be a népesség számának csökkenését. A 2. számú ábrát megtekintve tapasztalható, hogy ebben az évtizedben sajnos már csak a népességszám fogyásával számolhatunk. A 2001 évi bázissal számolva 92,13%-al haladta meg a 2010 évi adat a bázist, ami azt jelenti, hogy a duplájára nőtt a népesség fogyása. Az évi átlagos csökkenés tehát 76,78 fő, az átlagos dinamika pedig 7,52%, ami azt jelenti, hogy 2001-ből kiindulva évente átlagosan 1,0752-szorosával csökken a népesség.

A fentieket összegezve megállapítható, hogy a születések száma nagyobb arányban csökken a megyén belül, mint a halálozásoké. A társadalom korösszetétele az idősebb kor irányába tolódik el, megnő a várható élettartam (5. számú táblázat), de a természetes szaporulat ezzel nem tart lépést.

3 ábra Házasságkötések és válások alakulása 2001-2010, Hajdú-Bihar megye

Forrás: KSH adatai alapján saját szerkesztés

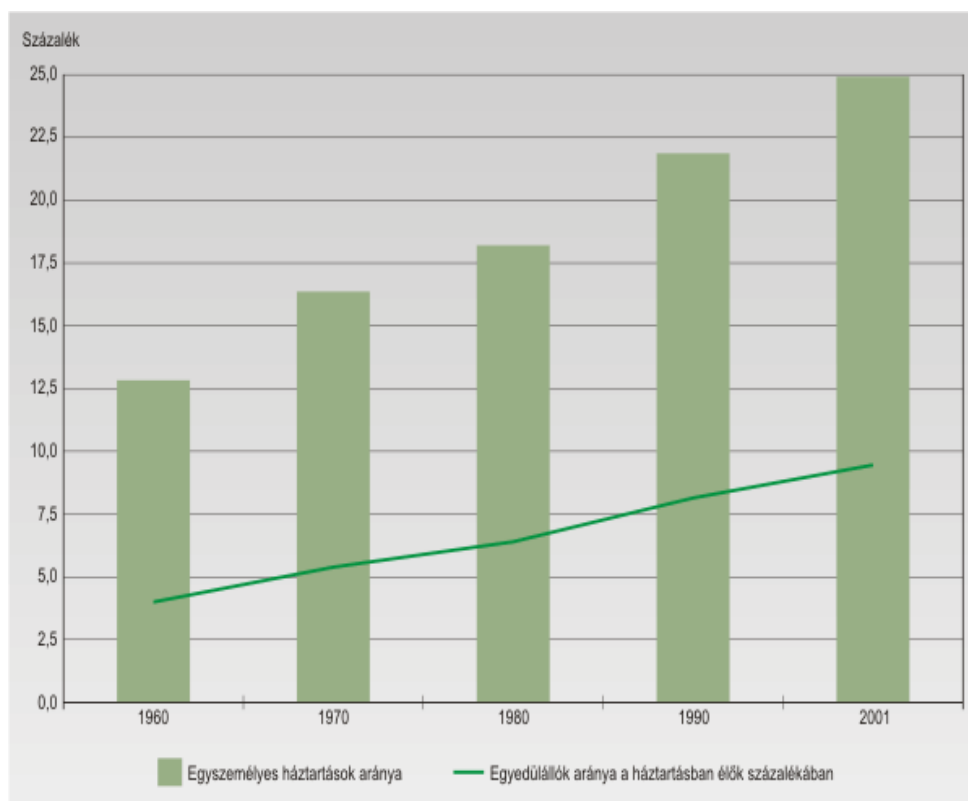
A születések számának csökkenéséhez a házasságok és a válások számában bekövetkező változások is hozzájárulhattak. A 3. számú ábra szemléletesen bemutatja a változást. Az emancipáció hatására a nőket már nem elégíti ki a háztartás vezetése, sokkal inkább karriert építenek, ezzel anyagilag is függetlenné válnak. Sokan maradnak inkább egyedül (nőkre és férfiakra egyaránt jellemző), alkalmi kapcsolatokat kialakítva mintsem alkalmazkodni kelljen valakihez és felelősséget vállalni.

A modern kultúra nagyban befolyásolta a kialakult helyzetet, melynek hatására elveszték a személyes emberi kapcsolatokat, a másikért érzett felelősség. Előtérbe került az ego, melyet a kereskedelmi- és szolgáltató szektor előszeretettel használ ki, sőt megerősíti benne az egyént. A nők emancipációja nem egy hirtelen végbemenő folyamat volt Magyarországon, az első világháború előtt már dolgozott a nők egyharmada, a munkába állásuk pedig inkább volt lépcsőzetes, mint ugrásszerű.

A változások 10 éves időszakban is kimutathatóak a 4. számú táblázatban szereplő adatokkal szemlélítve. A házasságok számának jelentős csökkenése figyelhető meg a vizsgált időszakban a 2001 évi bázishoz képest 25,89%-os nagyarányú csökkenés tapasztalható, az évi átlagos változás 70,1 fő csökkenéssel számol, ami évenként 3,29%-os csökkenésnek felel meg.

A válások számában szerencsére nem történtek ilyen nagymértékű változások a 2001 évi bázishoz képest alig 2,19%-os csökkenés számolható. Az évenkénti átlagos változás a válások esetében 3 fő, ami 0,25%-os csökkenésnek felel meg. A házasságok számának csökkenésével magyarázható, hogy míg a 2001-es évben az egy házasságkötésre eső válások aránya 0,54, addig 2010-re ez az arány 0,72.

Az egyszemélyes háztartások számának emelkedése (4. számú ábra) új fogyasztói csoport kialakulását eredményezte. Az 1. kartogramban látható (8 számú melléklet), hogy nemcsak a városokban nőtt meg az egyszemélyes háztartások száma, hanem a falvakban is, hiszen a fiatalok városba vagy külön háztartásba költözésével az idősebb lakosság sokszor egyedül marad. Sajnos ma már nem jellemző a többgenerációs együttélés a magyar családok esetében. Mindez még külön terhet ró az államra, mivel ezekről az idősekről gondoskodni kell, a háromfokozatú ellátás kiépítésével az idős ember állapotától függően döntenek annak elhelyezéséről.

4 ábra: Egyszemélyes háztartások számának változása

Forrás: KSH tájékoztatási adatbázis

3.2. NEVELÉSI-OKTATÁSI INTÉZMÉNYEK ADATAI

A közoktatás fejlődési tendenciáit alapvetően befolyásolják a hazai környezetben lezajló, valamint a nemzetközi szintű gazdasági és társadalmi folyamatok. Az oktatási intézmények tanulói létszámának adatai előrejelezhetik a jövőben munkába állók létszámát.

A születések számából, illetve az általános iskolákban tanulmányaikat megkezdőkből előre jelezhető a felmenő rendszerben várható középiskolai és felsőfokú oktatási intézményekbe jelentkezők száma. A tanulmányaikat befejezők előbb- utóbb a munkaerőpiacon jelentkeznek, ahol a kereslet és a kínálat találkozása mindent eldönt.

A tartós demográfiai és munkaerő-piaci viszonyok alakulásának legnagyobb negatívuma a közoktatásra nézve, hogy egyrészt kevesebb gyermek lép be az oktatási rendszerbe, másrészt csökken a benntartózkodók száma.

3.2.1. Általános iskolák adatai

Az általános iskolai tanulók megyei összlétszáma a 2000-es években folyamatosan csökken. Az iskolák engedélyezett férőhelyszáma jóval meghaladja az általános iskolai tanulók számát megyei átlagban.

6 táblázat: Általános iskolák beiskolázási létszáma Hajdú-Bihar Megyében

Tanév	1. évf.	5. évf.	8. évf.	Megoszlás %-ban			Megoszlás %-ban		
				2005/2006=100			Előző év= 100%		
				%					
	fő	Fő	Fő	1. éf.	5. éf.	8. éf.	1. éf.	5. éf.	8. éf.
2005/2006	5807	6153	6159	100	100	100	-	-	-
2006/2007	5816	6171	5174	100,15	100,3	100,2	100,15	100,3	100,2
2007/2008	5726	5626	5999	98,6	92,6	97,4	98,5	92,2	97,2
2008/2009	5651	5782	5956	97,3	93,5	96,7	98,7	110,5	99,2
2009/2010	5636	5834	5970	97,06	94,8	96,9	99,7	100,9	100,2
2010/2011	5609	5847	5519	96,6	95,0	89,6	99,5	100,2	92,4

Forrás: Hajdú-Bihar megye közoktatási fejlesztési tervének módosítása és kiegészítése című könyv alapján saját szerkesztés

A 6 számú táblázatban szereplő adatokból a csökkenő tendencia látható. Az elmúlt tanévben a nyolcadik osztály végzett tanulók létszámának dinamikus viszonyzáma a hat

évvel korábbihoz képest 10,4%-os csökkenést mutat. A változás az előző évihez viszonyítva is 7,65% visszaesés.

3.2.2. Gimnázium

7 táblázat: Gimnáziumi beiratkozás Hajdú-Bihar megyében

Tanév	Létszám 9. évf.	Megoszlás %-ban	
	Fő	2005/2006=100%	Előző év=100 %
2005/2006	2907	100	-
2006/2007	2929	100,8	100,8
2007/2008	2951	101,5	100,8
2008/2009	2954	101,6	101,0
2009/2010	2944	101,3	99,7
2010/2011	2944	101,3	100,0

Forrás: Hajdú-Bihar megye közoktatási fejlesztési tervének módosítása és kiegészítése című könyv alapján saját szerkesztés

A gimnáziumi beiratkozási létszám esetében kisebb mértékű növekedés, illetve stagnálás figyelhető meg évről-évre a *(7számú táblázat)*. A gimnáziumokban az általános műveltséget megalapozó, valamint az érettségi vizsgára és a felsőfokú tanulmányok megkezdésére felkészítő nevelés-oktatás folyik. A gimnáziumi tanulmányait befejező fiatalok így a munkaerő-piac számára még nem jelenthetnek teljes értékű munkaerőt.

3.2.3. Szakközépiskolák

8 táblázat: Szakközépiskolák beiskolázása Hajdú-Bihar megyében

Tanév	Létszám 9. évf.	Megoszlás %-ban	
	fő	2005/2006=100%	Előző év=100 %
2005/2006	2882	100	-
2006/2007	2879	99,9	99,9
2007/2008	2809	97,5	97,6
2008/2009	2844	98,7	101,2
2009/2010	2809	97,5	98,8
2010/2011	2879	99,9	102,5

Forrás: Hajdú-Bihar megye közoktatási fejlesztési tervének módosítása és kiegészítése című könyv alapján saját szerkesztés

A szakközépiskolák iránti iskolahasználoi bizalom, az általános és a szakmai művelés iránti igény egyértelműen megmutatkozik a tanulói létszámadatok alakulásában. A táblázatban szereplő adatokból kitűnik, hogy a létszám alakulása a 9. évfolyamra beiratkozottak esetében alig változik. (8 számú táblázat)

A szakképző évfolyamokra történő beiratkozásnál évről- évre növekvő tendenciát mutat az I/13-ig évfolyamok esetében. (érettségire épülő szakképzések)

3.2.4. Szakiskolai képzések

9 táblázat: Szakiskolai képzésben résztvevők számának alakulása

Tanév	Létszám 9. évf.	Megoszlás %-ban	
	fő	2005/2006=100 %	Előző év=100 %
2005/2006	1679	100	-
2006/2007	1698	101,1	101,1
2007/2008	1696	101	99,9
2008/2009	1696	101	100,0
2009/2010	1657	98,7	97,7
2010/2011	1696	101	102,4

Forrás: Hajdú-Bihar megye közoktatási fejlesztési tervének módosítása és kiegészítése című könyv alapján saját szerkesztés

A szakiskolába történő beiratkozás 9. évfolyamra szinte változatlan arányokat mutat. (9 számú táblázat) Az ebbe az iskolatípusba kerülő tanulók jelentős hányada számottevő hiányosságokkal kezdi tanulmányait. Általános jelenség az alulmotiváltság, a tanulás és tudás alulértékelése. Ezek a tényezők együttesen magas lemorzsolódási arányhoz vezetnek a 9-10. évfolyamokon. Ez a tény jelentős mértékben bizonytalanná teszi a 11. évfolyamon indítható szakmai képzés megalapozottságát.

A szakiskolai szakmai képzésben a 2011/2012, illetve a 2012/2013-as tanévtől jelentős változások bevezetésre kerül sor. A 2+2 éves, illetve 2+3 éves képzésekről a szakmák

jelentős részénél átállás történik a 3 éves duális képzésre. A gazdaság részéről elsősorban a jól képzett szakmunkásokra (kétkezi) van igény.

A Hajdú-Bihar megyei Köznevelési Intézmények tanulói létszám adataiból elsőként az a következtetés vonható le, hogy a munkaerőpiacra egyre kevesebb képzett szakember kerül ki. Ezek az adatok a munkaerő piaci adatokkal, a foglalkoztatottak létszámával összefüggésben vizsgálhatóak abból a szempontból, hogy hogyan változik az eltartók és az eltartottak létszáma, illetve aránya.

3.3. MUNKAERŐ PIACI KÖRKÉP HAJDÚ-BIHAR MEGYE

10 táblázat: Foglalkoztatási jellemzők Hajdú-Bihar Megyében

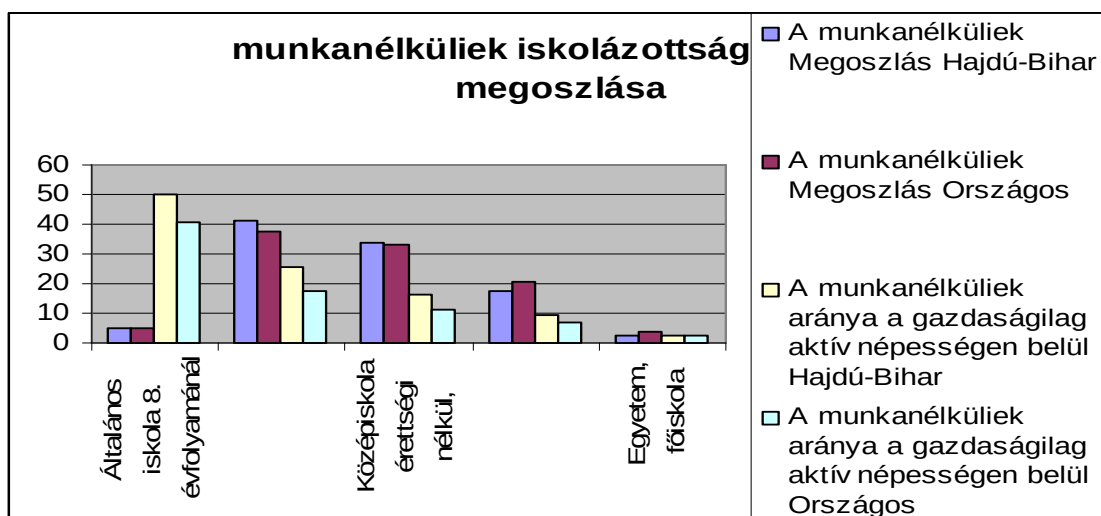
Megnevezés	1990	2001	2010
	fő	fő	Fő
Foglalkoztatottak száma	227.318	174.794	187.300
Munkanélküliek száma	7.700	31.500	27.900

Forrás: NFSZ adatai alapján saját szerkesztés

Hajdú-Bihar megye gazdaságilag aktív népességének csökkenése az 1980-as évekhez viszonyítva az 1990-es évekre még intenzívebbé vált, ami 2001 évre alig haladta meg a 206.000 főt. Ez a létszám 2010-ig csak kisebb mértékben módosult.(10 számú táblázat)

A gazdaságban lejátszódott változások, amelynek következtében tömeges munkahely megszűnések történtek és a megyében mintegy négyszeres munkanélküliség állt elő.

A munkanélküliség nagyarányú elterjedése fokozta a népesség előregedéséből eredő inaktív kereső népesség számának növekedését. A rokkantsági nyugdíjasok köre is jelentős mértékben bővült. Ez tovább növelte az inaktív keresők csoportját. A megyei munkaerőpiac hátrányosabb helyzetére utal, hogy a két évnél hosszabb ideje munkát keresők aránya itt jóval magasabb, mint az országosan jellemző. Iskolai végzettség szerint kiugróan magas a 8 osztálynál alacsonyabb végzettségűek aránya. A megyében 50 százalékos, országosan 40 százalékos. Az állást keresők mintegy harmadát kitevő középfokú szakmai képesítéssel rendelkezőknél is átlagon felüli volt a munkanélküliségi mutató értéke a megyében és országosan, ami jelzi, hogy a középszintű szakmai képzési rendszer nem igazán tudott alkalmazkodni a piaci viszonyokhoz.

5 ábra: A munkanélküliek főbb arányszámai iskolai végzettségük alapján

Forrás: NFSZ adatai alapján saját szerkesztés

3.4. A TÁRSADALOM ELŐREGEDESE

A magyarországi népesség korösszetételének alakulása az egyik legnagyobb kihívás társadalmi és gazdasági vonatkozásban is, mivel társadalmunk öregszik az Európai- Unió más országaihoz hasonlóan.

Az alacsony születésszám mellett a várható élettartam növekedése az idősök arányának emelkedését eredményezi. 1990-től 2009-ig az öregedési index azt mutatja, hogy 1990-ben 100 gyermekkorura (15 év alatti) 64 időskorú (64 év feletti) jutott, addig 2009-ben már 100 gyerekkorura 110 időskorú jut.

Magyarországon egyedül az Észak-Alföldi régióban van 100-as érték alatt (90) az öregedési index. Itt is elsősorban Szabolcs-Szatmár- Bereg Megyének köszönhetően, amely a legfiatalabb megye Magyarországon.

Az öregedő társadalom a gazdaság egészére nagy terhet ró, ugyanis egy folyamatosan fogyatkozó aktív dolgozó rétegnek kell eltartani az egyre több szociális ellátásra (egészségügyi, nyugdíj, idősgondozás keretein belül működő ellátórendszer stb.) szoruló többnyire időskorút. A többnyire időskorú kifejezés nem véletlen, ugyanis a rendszerváltás idején megszűnt országosan több mint 1,5 millió munkahely és a többnyire községek lakói ehhez a nyugdíjrendszerbe való meneküléssel alkalmazkodtak. Hazánkban rendkívül magas emiatt a korengedményes és rokkantnyugdíjasok száma.

A jelenleg hatalmon levő kormány a Széll Kálmán Tervben (2011.03.01) jelentette be, hogy 2011. 07.01-től elkezd a rokkantak felülvizsgálatát és országos szinten 220 000 embert visszaterel a munkaerőpiacra, amivel 100 milliárd forint megtakarítást érhetne el.

2011.11.09-ei kormányülésen elfogadták a rokkantnyugdíjrendszer átalakítását célzó előterjesztést. A kormány célja ezzel, hogy akik munkaképesek térjenek vissza a munkaerőpiacra, a többiek esetében pedig az állam továbbra is biztosítja a védőhálót. A rokkantsági nyugdíj, a rendszeres szociális járadék valamint az átmeneti járadék megszűnik, helyettük egy egységes táppénzszerű ellátást vezetnek be, melynek két része a rehabilitációs és rokkantsági ellátás. A cél egy hosszabb távon átláthatóbb rendszer kialakítása, a jelenlegi rendszer ugyanis pazarló, követhetetlen, fenntarthatatlan valamint nem ösztönöz munkára. Az átalakítások jövő évtől kezdve megtörténnek. A változás részleteit Soltész Miklós a Nemzeti Erőforrás Minisztérium államtitkára ismertette, melyek a következők: azok a rokkantnyugdíjasok, akik a nyugdíjkorhatárt betöltötték vagy az irányadó kortól 5 évre vannak azok számára csak annyi változás lesz, hogy nem rokkantnyugdíjnak nevezik az ellátást, hanem nyugdíjnak a továbbiakban. A III. kategóriában valamint a rendszeres szociális járadékban részesülőket fogja érinteni érdemlegesen, ugyanis őket (195 ezer fő) felülvizsgálják, vagy munkára alkalmasnak találják és akkor rehabilitációs ellátást fognak kapni, amely tulajdonképpen olyan, mint a táppénz. Az összege fix 58.000 Ft, de ezekből lejönnek, még a járulékok, így elég alacsony és nem lehet dolgozni mellette. Ezzel kívánják ösztönözni a mihamarabbi munkavállalást. Akik nem munkaképesek a rokkantsági ellátást fogják kapni, amely mellett lehet dolgozni, bizonyos összeg erejéig.

Hosszabb távon mindenféleképpen csak az jelenthet megoldást, ha az aktív dolgozók inaktívvá válását rugalmasabbá tesszük, míg a nyugdíjasok számára a részmunkaidős foglalkoztatást teszik vonzóvá és elérhetővé. Ugyanis ha az aktív dolgozók száma továbbra is fokozatosan csökken, a befizetett járulékok összege is ezzel arányban lesz kevesebb a Központi Költségvetésnek pedig egyre nagyobb összegekkel kell kiegészítenie a nyugdíj-kasszát, ami nyilvánvalóan máshonnan való elvonást fog eredményezni. Ez pedig gátja a nemzet gazdasági- társadalmi fejlődésnek.

Megyénkben az időskorúak népességen belüli aránya az elmúlt húsz évben jelentősen megemelkedett. Ez a tendencia hasonló az országos adatokhoz.

Hajdú-Biharban a nyugdíjasok -a népesség mintegy 23 %-a- részesült saját jogon nyugdíjban, járadékban.

A saját jogú nyugdíjasok valamivel több mint 70 %-a öregségi, közel 30 %-a rokkantsági, vagy baleseti járadékos. A rokkantsági nyugdíjasok száma és a sajátjogú nyugdí-

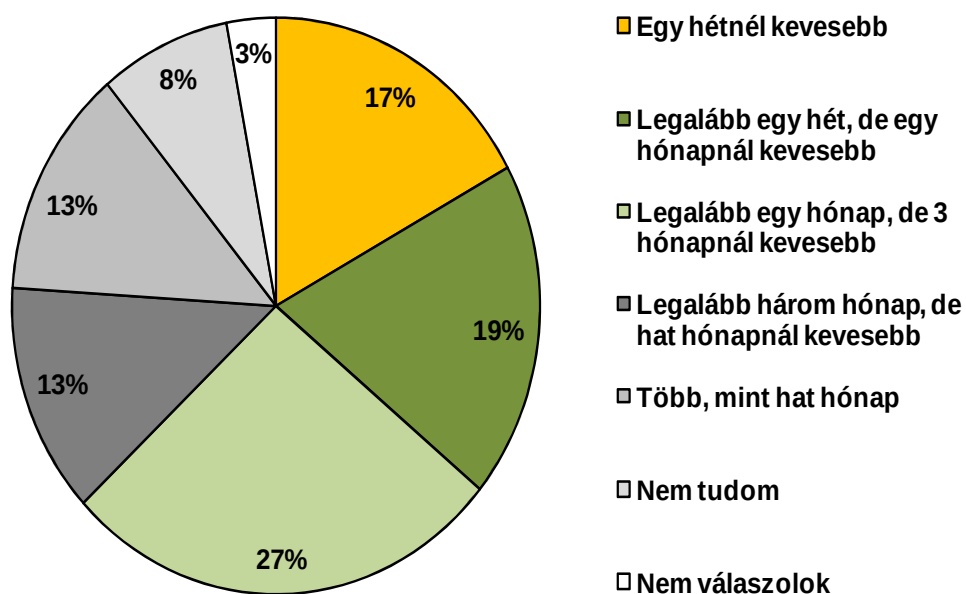
jasokon belüli aránya fokozatosan emelkedő. Az öregségi nyugdíjasok nemek szerinti összetételét a nők mintegy 58 %-os többsége jellemzi, szemben a nők össznépességen belüli 52,1 %-os arányával. Ez részben a férfiak magas halandóságával magyarázható. A rokkantsági nyugdíjakat tekintve a férfiak aránya volt magasabb, valamivel 50 % fölötti.

A nyugdíjasok számát, ezen belül a rokkantsági nyugdíjasok arányát az öregségi nyugdíjkorhatár emelésén túl, a népesség korösszetétele mellett annak egészségügyi állapota, illetve a mindenkor munkaeő-piacitényezők is befolyásolják.

A nyugdíjasok életkörülményeit jellemző tényezők között érdemes vizsgálni a nyugdíjazás óta eltelt időszak hosszát. A saját jogú nyugdíjasok valamivel több mint 50 %-a 5-15 év közötti nyugdíjviszony körül koncentrálódott. Mintegy 20 %-a tudhat maga mögött 20 éves, vagy annál hosszabb nyugdíjas időszakot.

4. AZ ÖNGONDOSKODÁS LEHETŐSÉGEI, MEGTAKARÍTÁSI FORMÁK

A hazai lakosság tartalékai pénzügyi vészhelyzet esetén

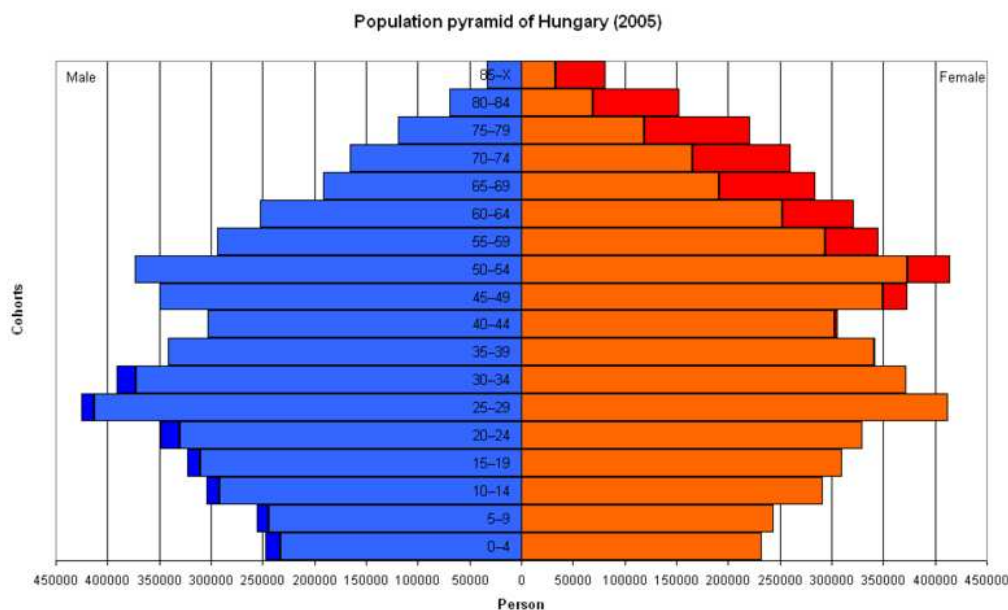

6 ábra: A hazai lakosság tartalékai

Forrás: OECD Pénzügyi kultúra felmérés, GfK Custom Research Pénziránytű
[2010]

A lakosság nagy része (52%) egyáltalán nem rendelkezik megtakarításokkal. (6 számú ábra) Főként a fiatalokra, roma származásúakra, alacsony jövedelműekre, és a gyermektelemekre jellemző. Ez magyarázható egyrészt azzal, hogy a lakosoknak nincs is miből megtakarítani, illetve azzal a kényelmi szemponttal, hogy a jelenleg (még) működő nyugdíjrendszer feleslegessé teszi a megtakarítást. A szavazóbázis nagy tömegét ugyanis a nyugdíjasok adják, így sokan számítanak arra, hogy mindenféleképpen fognak nyugdíjszerű ellátásban részesülni. Mivel az előzőekben bizonyítottuk, hogy a születések száma csökken az idősök aránya pedig nő a társadalomban, így látható, hogy ez a helyzet nem tartható fenn hosszútávon. Az 1950-1956 között született ma még többnyire aktív dolgozók a következő évtizedben vonulnak nyugdíjba, ami jelentős megterhelést fog jelenteni a rendszernek, bár elemzők azt állítják, ekkor még nem omlik össze, de az ezen időszak alatt szület-

tet emberek gyermekei miatt már igen. (7 számú ábra) Ezt 2040 körül fog realizálódni szakértők szerint.

7 ábra: Korfa 2005

Forrás: http://hu.wikipedia.org/w/index.php?title=F%C3%A1jl:Hungary_pp_2005.png&filetimestamp=20090427183013

4.1. KÖTELEZŐ MAGÁNNYUGDÍJ PÉNZTÁRAK

„Ha valami haszna volt a második pillér megszüntetésének – ami végtelenül ostoba lépés volt –, az, hogy az emberek elkezdtek gondolkozni az öngondoskodásról” -Békési László volt pénzügyminiszter.

Jogsabályi háttérét az 1977 évi LXXXII. törvény adta, kötelező volt a pályakezdő fiataloknak a belépés, a már dolgozók pedig választhattak.

Matolcsy György nemzetgazdasági miniszter, 2010. november 24-ei bejelentése alapján a magán-nyugdíjpénztári tagoknak 2011. január végéig el kellett döntenüik, visszatérnek-e az állami nyugdíjrendszerbe. Aki nem lépett vissza az a személy kiírta magát az állami rendszerből. A munkáltató által fizetett járulék (24%) a közös nyugdíjalapba kerül befizetésre, ezen túl nem a munkavállaló egyéni számláján írják jóvá, ami azt jelenti, hogy csak a munkavállaló béréből levont járulékot (10%) fogják a magán-nyugdíjpénztári alapba utalni. A járulék hozzájárulásra való átkeresztelése után pedig az állam nem tartozik ellenszolgáltatással a befizetőnek. Sokan emiatt döntöttek a visszalépés mellett. Az Országgyűlés 2010. december 13-ai ülésnapján elfogadta 2010. évi CLIV. törvényt. 102 019 pénztártag nyilatkozott arról a megadott határidőig (2011.01.31.), hogy a magán-nyugdíjpénztárában marad, a többiek visszaléptek az állami rendszerbe.

4.2. ÖNKÉNTES NYUGDÍJPÉNZTÁR

Akiknek módja van némi előtakarékosagra, azok választhatnak az önkéntes nyugdíjpénztárak között. Számos előnnyel bír önkéntes pénztártagnak lenni, ilyen többek között az adókedvezmény, az örökölhetőség. Különböző portfóliók közül lehet választani, kockázatvállalási hajlandóság szerint. Hozama adómentes.

Harmadik pillérként funkcionált, még a kötelező magánnyugdíj-pénztári tagság mellett is ajánlott volt belépni.

4.3. NYUGDÍJ ELŐTAKARÉKOSSÁGI SZÁMLA (NYESZ)

„Előnyösebb lenne, ha a törvény lehetőséget adna a járadékszolgáltatásra is. Ezzel kényelmesebbé válhatna a számlák használata, és a NYESZ valóban teljes körű nyugdíjprogrammá alakulhatna át” Surányi Zoltán, CIB bank üzletfejlesztési szakértője

2006-ban vezették be az előbbieket kiegészítéseként. Ez egy kifejezetten nyugdíjcélra szolgáló befektetési számla, két részből áll egy értékpapír és egy pénzeszámlából. A pénzeszámlára befizetett összegből lehet értékpapírt (részvény, jelzálog, egyéb kötvény, befektetési alapok jegyei) vásárolni, melyet a másik számlán vezetnek. Az állam adótámogatással ösztönzi az öngondoskodásra való hajlandóságot a befizetett összeg 30%-a visszaigényelhető az SZJA-ból, A NAV az adótámogatás összegét a befektetési számlára utalja vissza, ezzel is növelve a befektetés értékét. Ez a lehetőség csak azok számára jelent alternatívát, akik rendelkeznek pénzügyi, befektetési ismeretekkel. Előnye még, hogy a megtakarítás hozamát nem terheli kamatadó és örökölhető. Hátránya a számlán lévő összeget csak egyszer lehet adómentesen felvenni.

4.4. 4.4.TARTÓS BEFEKTETÉSI SZÁMLA TBSZ

1995. évi CXVII. törvény módosítása értelmében 2010. január 1-től lehetőség nyílik Tartós Befektetési Számla nyitására hitelintézeteknél illetve befektetési szolgáltatóknál. 3-5 évre szóló megtakarítási forma, összehangolható egyéb megtakarítási formákkal, mint pl. a NYESZ-szel és örökölhető. Olyan pénz és értékpapír számla, amelynek tulajdonosa a törvényben meghatározott feltételek teljesülése esetén, részben vagy egészben mentesül a kamat-, az árfolyamnyereség és az osztalékadó alól. A számla tulajdonosa csak természetes személy lehet.

4.5. UNIT- LINKED

Az Unit- Linked egy életbiztosítás, avagy hosszú távú (10év+) megtakarítás biztosítással kombinálva. A számlatulajdonos dönt, hogy a befektetett összeg mekkora hányada kerüljön befektetésre és mekkora biztosításra.

12 táblázat: Öngondoskodási formák főbb jellemzői

Öngondoskodási formák főbb jellemzői				
Szempontok	Önyp	Nyesz	Tbsz	Unit-Linked
Hozzáférés a megtakarításhoz	Adómentes a nyugdíjszolgáltatásnál, egyébként csak 20 év után	Nyugdíjcélra, különben jelentős közteher	Bármikor ám az adókedvezmény akkor elvész	Bármikor
Befektetési aktivitás	Portfóliók közül lehet választani	Folyamatosan, egyedileg menedzselhető	Folyamatosan, egyedileg menedzselhető	Portfóliók közül lehet választani
Adókedvezmény	Szja-kedvezmény (20%-max. 100 ezer forint/év), munkaadói oldalon alacsony közteher	Szja-kedvezmény (20%-max. 100 ezer forint/év), adómentes hozam	Az elért hozam adómentes 5 év után, 3 év után csak 10%-os kamatadó	Munkaadói oldalon csökkentett közteher
Munkaadó részvétele	A cafetéria része, a munkaadók kedvelt juttatási formája	Nincs	Nincs	Lehetséges, de nem jellemző
Örökölhető-e a megtakarítás	Igen, illetékmentesen	Igen	Igen	Igen, illetékmentesen

Rövidítések: önyp: önkéntes nyugdíjpénztár, nyesz: nyugdíj-előtakarékosági számla, tbsz: tartós betéti, illetve befektetési számla, unit- linked: befektetési egységhez kötött életbiztosítás

Forrás: RSM DTM, HVG , 2011 február 26, p.50

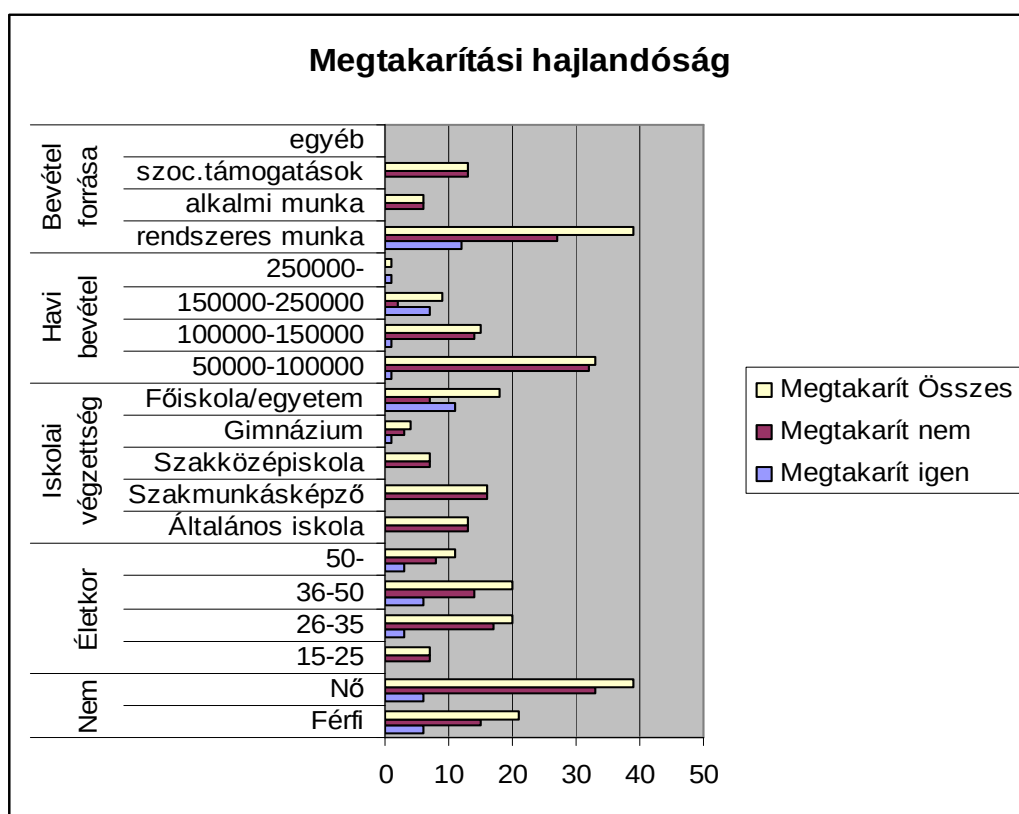
5. KÉRDŐÍVEK ELEMZÉSE

Az általam készített megtakarítási hajlandóságot vizsgáló kérdőív segítségével felmértem, hogy hogyan is gondolkodnak az öngondoskodásról, nyugdíjas éveikről a környezetemben élő emberek. Az előírányzott 60 db kérdőívet sikerült begyűjteni, meghaladva a tervet összesen 62 db-ot, viszont 4 db nem került bele a feldolgozásba, 3 db hiányos kitöltés 1 db pedig logikai összeférhetetlenség miatt. Így mindösszesen 58 db kérdőívet sikerült feldolgozni. A táblákba foglalt adatok a *4 számú mellékletben* található. Az *2 számú melléklet* tartalmazza a vizsgálati programot, a *3 számú melléklet* pedig a megszerkesztett kérdőívet.

A *8 számú ábra* szemléletesen mutatja be a vizsgált fogyasztói társadalom megtakarítási hajlandóságát. Mind a férfiak, mind a nők esetében rendkívül magas a nem válasz aránya, számszerűen nők esetében 84,62%, a férfiak 71,43 %. A *13 számú táblázatból* világosan látszik a kapcsolat az iskolai végzettség és a megtakarítási hajlandóság között. A főiskolát/egyetemet végzettek 61,11% tud megtakarítani, míg az alacsonyabb végzettségűek határozottan nem tudnak félretenni ezen esetekben az arány 100%, kivétel a gimnáziumot végzetteknél található, ahol 75% nem képes semmilyen megtakarításra! A rendkívül magas arány egyrészt magyarázható a keresetek különbségével, a felsőfokú képesítéssel rendelkezők magasabb jövedelemmel bírnak, ebből könnyebb megtakarítani, míg az alacsonyabb iskolázottsági szint általában alacsonyabb jövedelemmel is párosul. A megkérdezettek 56,89%-a tartozik a legalacsonyabb jövedelemkategóriába, mely jövedelemsávból nemcsak félretenni, hanem megélni is nehézkes. A vizsgáltba bevont személyek közül 67,24% jövedelme rendszeres jövedelemnek minősül, látható tehát, hogy a megkérdezettek többsége bár dolgozik a jövedelme olyan alacsony, amelyből nem képes/ tud megtakarítani.

A megkérdezettek 22,41%-nak nincs munkahelye, a kapott szociális juttatásokból tartja el magát, családját, ezek a személyek többnyire egyik napról a másikra élnek, nem tudnak, nem lehetséges akár egy csekély összeget is nélkülözniük, így is többnyire inferior javakat fogyasztanak. Az alkalmi munkavállalók aránya 10,34%, mivel rendszeres jövedelmet biztosító munkahellyel ők sem rendelkeznek, az előzőekben megállapított tények rájuk is érvényesek. Míg a rendszeres jövedelemmel rendelkező vizsgálatba bevont egyének 23,08%-a, tagja valamelyik önkéntes nyugdíjpénztárnak, addig az alkalmi munkából

és támogatásokból élők 100%-a nem! A munkahellyel rendelkező egyedek között is kirívóan magas azoknak a száma, akik nem tagjai önkéntes nyugdíjpénztárnak 76,92%. Ebből nem következtethetünk a jövőjük iránt érzett felelősség hiányára, ugyanis a jövedelmi viszonyok figyelembevételével látható, hogy minél magasabb a jövedelem, annál jobban nő arányaiban az önkéntes nyugdíjpénztárba belépők száma. Az iskolai végzettség és életkor figyelembevételével megállapítható, hogy a felsőfokú oklevéllel rendelkező egyének 38,89%-a önkéntes pénztártag, amely a legmagasabb érték a vizsgált tartományban. Az életkori sajátosságok figyelembevételével nincs kiugró érték, valamennyi korcsoport szinte egy értékhatáron belül mozog, érdemes felfigyelni azonban a 26-35 éves korosztályra, közülük tartoznak legtöbben valamely önkéntes nyugdíjpénztárhoz, ez mindenképpen pozitív vonatkozású öngondoskodás tekintetében. Az előtakarékosságra fordított diszkrecionális jövedelemhányad tehát függ az iskolai végzettségtől valamint a rendelkezésre álló jövedelem nagyságától.

8 ábra: Megtakarítási hajlandóság a Hajdú-Bihar megyei lakosság körében

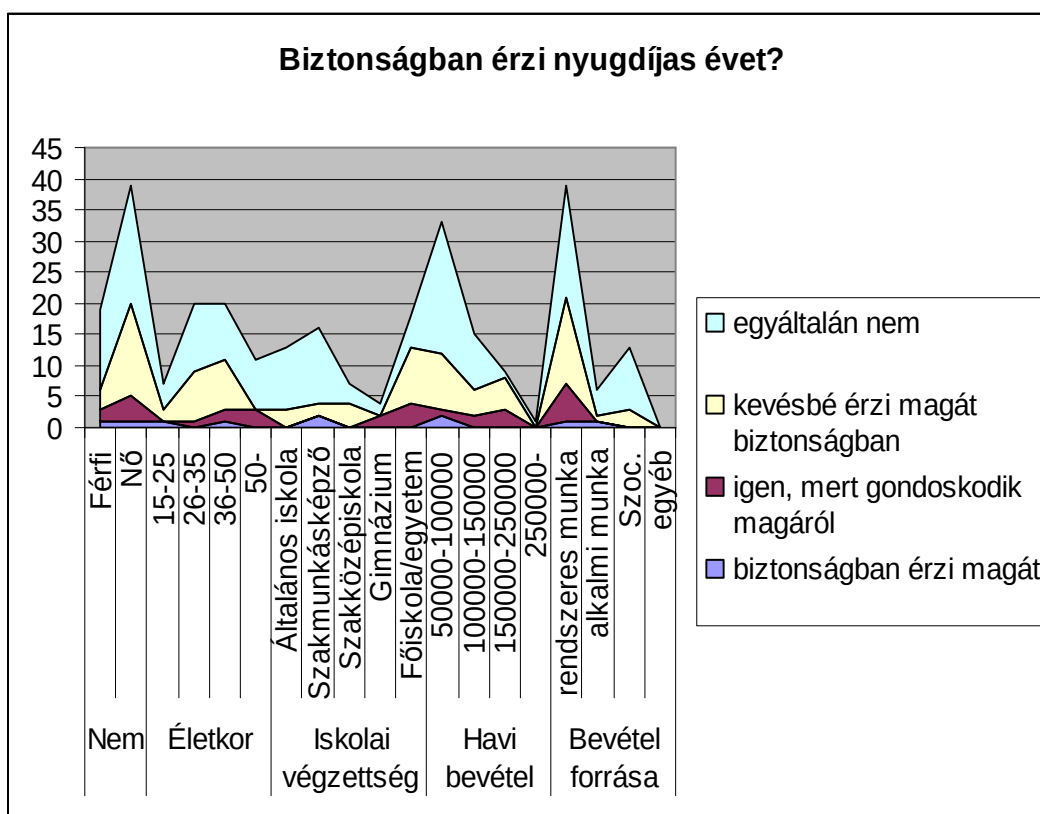
Forrás: saját szerkesztés

A vizsgálatba bevont személyek közül 39,65% azoknak az aránya, akik szeretnének ugyan megtakarítani, de a rendelkezésükre álló jövedelem nagysága ezt nem teszi lehető-

vé. 25,8% gondolja azt, hogy most fontosabb dolgokra kell költenie, többnyire a fiatalabb korosztályból vélekednek így. Amely magyarázható azzal, hogy még most próbálják felépíteni az életüket és elsősorban autóra, lakásra, esküvőre vagy akár a tanulmányaik elvégzéséhez szükséges összegre takarékoskodnak. A 16 számú táblázat adataiból kitűnik, hogy a magasabban kvalifikált és ez által magasabb jövedelemkategóriába eső, munkahellyel rendelkező, idősebb korosztály tagjai tudatosan megtakarítanak. A szociális támogatásokból élő, alacsony jövedelmű és képzettségű személyek esetében a legmagasabb a kérdésre adott nem válaszok aránya. Ők úgy gondolják, hogy az államnak kötelessége gondoskodni róluk. A munkabérből élők 5,13%-a is így vélekedik, nagyobb arányuk azonban 46,15% mondja azt, hogy nem tud megtakarítani, olyan alacsony a jövedelme. Tehát bár ők nem az államtól várják a gondoskodást, egyéb lehetőség hiányában ők is az állami védőhálóba fognak kapaszkodni. Ha összegezzük a két csoportot, akkor 55,17% az aki az állam által nyújtott járadékra fog támaszkodni időskorában kizárólagosan. Ez az arány még nem is magas, mert bár a válaszadók 23,14% -a később szeretetne megtakarítani, de a bizonytalansági tényező ebben az esetben is mérvadó lehet, akár a „nem tudó” csoport esetében. Az arány tehát folyamatosan emelkedik.

Számolni kell azzal is, hogy a magyar lakosság nagy része nem is ismeri milyen befektetési lehetősége lenne megfelelő jövedelem esetén. A válaszadók 6,89%-a mondta, hogy jól ismeri a befektetési lehetőségeket és alkalmazza is azokat a gyakorlatban. A NYESZ vagy TBSZ esetében mindenféleképp szükséges némi pénzügyi intelligencia. A 15 számú táblázatból egyértelműen kitűnik, hogy a fiatalabb, alacsonyabban képzett, alacsony jövedelemmel bíró, többnyire alkalmi munkából vagy szociális támogatásokból élő válaszadók nem rendelkeznek szinte semmilyen pénzügyi, befektetési ismerettel.

Érdemes megjegyezni, hogy a főiskolát/egyetemet végzettek esetében is a válaszadók csak 22, 22% állítja, hogy tudja kezelni a befektetéseit. A nagy többség, ebből a csoportból, kevésbé (38,89%) vagy általánosan (33.33%) ismeri a lehetőségeit. Ez esetben nem kell csodálkozni, hogy az általános iskolai műveltséggel rendelkezők esetében a kiugróan magas 84,62%-os nemleges arányon, hiszen az értelmiségnek is csak helyel-közzel van pénzügyi ismerete. (15 számú táblázat)

9 ábra: Bizonytalan öregkor

Forrás: saját szerkesztés

A 17 számú táblázat bizonyossága szerint a válaszadók 55,17%-a egyáltalán nem számít nyugodt öregkorra. A férfi válaszadók többsége 68,42% gondolja így, nők esetében ez az arány 48,72%. Az összes vizsgálatba bevont személy közül csak 2 fő tehát a válaszadók 3,44% adott igenlő választ (a nemenkénti megoszlás 50-50%).

A kötelező magánnyugdíj-pénztári tagság megszűntetése után a válaszadók 31,03% kevésbé érzi magát biztonságban. (A 14 számú táblázat adatai alapján látható, hogy a vizsgált sokaság 70,68% tagja volt valamely kötelező MNYP-nek.)

Az 50 év feletti korosztály 72,73% vélekedik úgy, hogy a nyugodt, békés öregkorra való esélye alacsony. Az alacsonyabb végzettségű, kevesebb jövedelemmel bíró és stabil munkahellyel nem rendelkező válaszadók is hasonlóképp gondolják az adott válaszaik tanulsága alapján. A rendszeres jövedelemmel rendelkezők 46,15% gondolja azt, hogy nem lesz nyugdíja. Elsősorban a magasabb végzettségűek nyugodtabbak, amiatt mert pénzügyi befektetéseik által tudnak némiképp gondoskodni magukról, ők is inkább az idősebb korosztály tagjai közül valók.

A felmérés teljességéhez szeretnék kapcsolni egy levelet, amelyet Ritók Nóráról a „Nyomorszéle” blog írójától kaptam, ő hátrányos helyzetű, mélyszegénységben élő gyerekeknek próbál segítséget nyújtani. Munkássága nem merül ki a gyerekek művészeti képzésében, erejéhez és az adományokhoz mérten a családok problémáinak megoldásában is aktív résztvevő. Így őt mint hiteles „tanút” szerettem volna megszólaltatni (a kérésemre írt levelét változtatás nélkül közlöm):

„Öregkorra, öngondoskodás: nulla.

Korai öregedés, korai halál- a nélkülözés hamar kikezdi az egészségüket.

A gyógyszerert, gyakran nem tudják kiváltani, nem intézik el a közgyógyót, nincs pénzük gyógyszerre.

Sok öreg a családnál marad, segít, de inkább csak elvan. Ők a szerencsésebbek, mert van jövedelmük.

Sokan maguk maradnak. Akiknek minimális a pénze.

A szociális ellátás nem éri el őket. Vannak, kik koldulni járnak, nagyobb településekre.

Sokakat kihasználnak a gyerekeik, elveszik a pénzüket, van, aki éhez is...Sokan családi konfliktusok után maradnak magukra...

Felvetetnek velük kölcsönöket, van olyan öreg, akinek 4500 Ft marad egy hónapra.

Szakképzetlenek, sok közöttük az analfabéta.

Sokan, főleg a nők, sosem dolgoztak.

Dohányoznak, sok iszik is, ha van mit.

Önfenntartással, kiskert, aprójószág a cigányok nem foglalkoznak, a nem cigányok között vannak, akik igen.

Van, akinél nincs villany. Most több olyan család van, ők nem cigányok, akiknél a gyerekeik vettek fel s.frank alapú kölcsönt, és az öregek házára terhelődik, vannak, akiknek elárverezték a házát, vagy fizetik ők a kölcsönt, és már kikapcsolták a villanyt.

A magukra maradó férfiak gyakran csicskák lesznek. Őket, mint szolgát tartják a fiatalabbak. Általában alkoholisták (vagy voltak).

Nem jó a szegénységben öregnek lenni (sem).

Néha nagyon sajnálom őket, amivel tudunk, segítünk, de mi a gyerekekre koncentrálnunk...akármilyen nehéz...nincs rá kapacitásunk.”

Azok, akik ma ott gyerekek, fiatal felnőttek ezt látják, ezt fogják reprodukálni felnőttkorukban. Nagy többségük nem dolgozik, szakképzetlenek, rendkívül alacsony jövedelemmel bírnak (a kapott támogatásokból a felvett uzsorakölcsönöket fizetgetik vagy/és a faluban működő kisboltban „rulírozó” hitelkeretüket törlesztik, így szinte alig marad jöve-

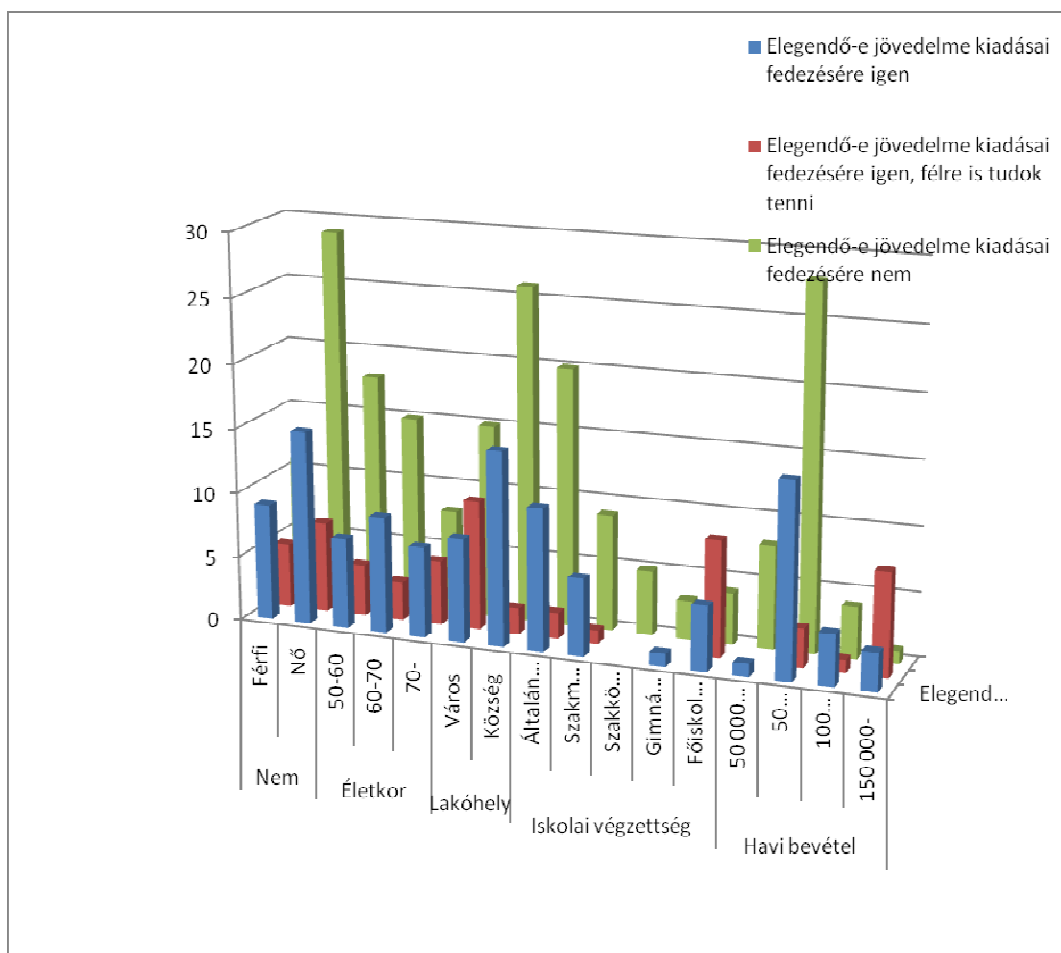
delmük). A jelenséget Horváth Kata így írja le: „*A cigányok az ez alatt a három nap alatt felvett pénzeket biztos, hogy még a hónap tizedike előtt elköltik. Kifizetik belőle tartozásaik egy részét, ruhákat vesznek gyerekeiknek, és nem sajnálják a pénzt, hogy az első néhány napban nagy lábon éljenek, illetve ha még futja, beszerzik az egy hónapra való lisztet és krumplit (így hónap végén, ha mást nem bodakot¹ és paprikás krumplit általában tudnak csinálni)*” „Szociológiai Szemle 2010/ 20 évf. p.107

Érdekes mondatnak találtam Ritók Nóra levelében az a mondatot, hogy a „szociális ellátás nem éri őket” Wim van Oorschot épp ezt a jellegű megkülönböztetést vizsgálta a jóléti társadalmakban: „*Egyes csoportok számára a szociális védelem könnyebben hozzáférhető, nagyvonalúbb, hosszabb ideig vehető igénybe és/vagy kevésbé kitett a viszonzás kötelezettségének, mint más csoportok számára*” Sándor Péter-Vass László p. 1077(2009). Ennek okai lehetnek: gazdasági, politikai, kulturális. Az etnikai kisebbség (vagy bármely mélyszegénységben élő, mégis a társadalom egészéhez tartozó egyén) kevésbé jó érdekérvényesítő képességgel bír, (tanulatlanságának köszönhetően), sokszor még a nyomtatványok kitöltése is problémát okoz számukra.

Könnyen belátható ők nem tudnak előtakarékoskodni, sem befektetéseket kezelni, sem majd gondoskodni magukról, ez az állam feladata lesz.

Készítettem egy felmérést arról is, hogy napjaink nyugdíjasai hogyan élnek, különféle híreket olvastam azzal kapcsolatban, hogy sokuknak még az alapvető élelmiszerekre is alig telik, ennek mindenféleképpen utána szerettem volna járni, mert a téma teljesességéhez hozzátartozik. Ha ugyanis jelenlegi nyugdíjasaink életszínvonala alacsony, akkor abból lehet arra következtetni mi vár az előbbieken bemutatott adatok fényében (népeségcsökkenés stb.) a később nyugdíjba vonulóakra. A statisztikai program az 5 számú mellékletben található, a szerkesztett kérdőív pedig a 6 számú mellékletben. Az előirányzott 50 db kérdőív helyett sikerült 80 db-ot begyűjteni, bár ebből 4 db nem került be a feldolgozásba hiányos kitöltés miatt. A mintavétel nem reprezentatív, az elemzés kvantitatív és leíró jellegű. A kérdőívek feldolgozása a 7 számú mellékletben található.

¹ bodak= roma kenyér

10 ábra: Nyugdíjból élni

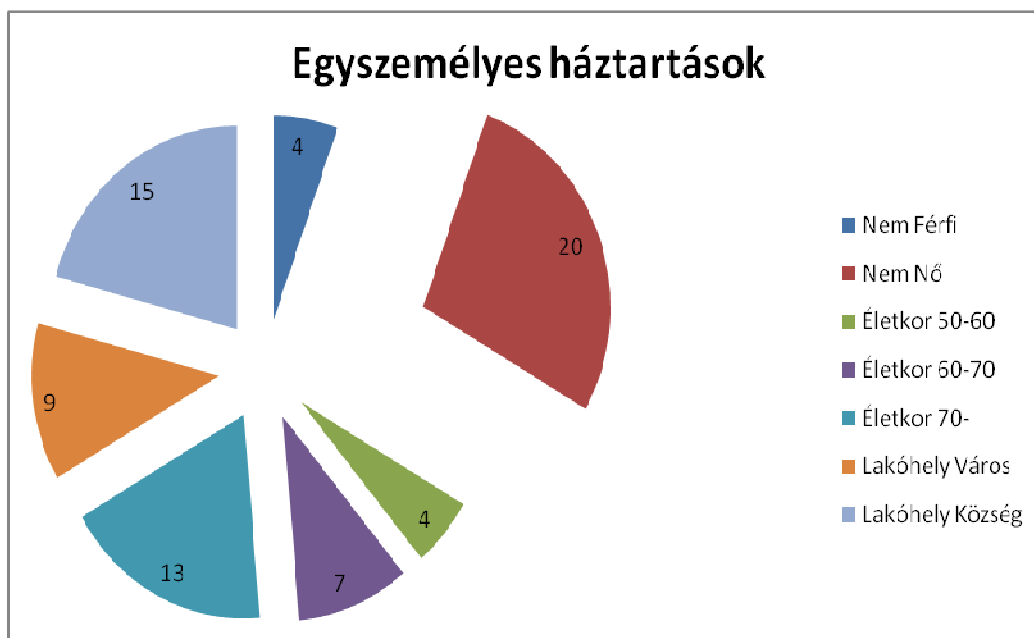
Forrás: Saját szerkesztés

A vizsgálati körbe valamennyi nyugdíjformát bevontam (öregségi, özvegyi, korengedményes, rokkant stb.), 25 férfi és 51 nő részvételével készítettem a felmérést. A megkérdezettek 52,6% arról panaszkodott, hogy nem elég a kapott összeg kiadásai fedezésére. A 70 év felettiek esetében is magas a nem válaszok aránya 40%, bár érdemes azt megjegyezni, hogy leginkább a fiatalabb korosztály tagjai közül kaptam erre a kérdésre nemleges választ magasabb arányban. Ezt a 10 számú ábra szépen szemlélteti. A jelenleg nyugdíjban lévő 50-60 éves korosztály tagjai esetében az arány tehát már 62,1%. A vizsgálatba bevont személyek közül leginkább az általános iskolai végzettséggel, 100 000 forint alatti jövedelemmel rendelkező nyugdíjasok azok, akik számára nem elég a kapott nyugdíj, kiadásaik fedezésére. A községben lakók nagyobb arányban adtak nemleges választ erre a kérdésre arányaiban 60,5% , míg a városlakók esetében ez az arány 45,5%. A különbség jelentős, ez egyrészt magyarázható az alacsonyabb iskolai végzettséggel, valamint azzal, hogy míg

a városban élők 39,3% -nak volt megtakarítása vagy befektetése nyugdíjas éveire gondolván, addig a faluban élők esetén ez az arány csupán 6,9%! (22 számú táblázat).

Az igen választ adókat (nemenkénti megoszlásban) vizsgálva megfigyelhető, hogy a felmérésben részt vevő férfiak 56% -a elégedett a jövedelmével sőt 20% még félre is tud tenni, addig a nők csak 43,1%-a kap elegendő jövedelmet kiadásai fedezésére és ebből is csupán 13,7% az aki pénzt tud elkülöníteni bármilyen célra. A 60–70 év közötti nyugdíjasok mintegy 10%-a végez különböző – folyamatos vagy alkalmi – jövedelemszerző munkát. A magasabb iskolai végzettség erre határozottan jobb esélyt biztosít.

A megkérdezettek közül sokan élnek egyedül 31,5%, ebből is 54,1% a 70 éven felüliek aránya, akik többnyire falun élnek és alacsonyabb jövedelemmel rendelkeznek. (19 számú táblázat)

11 ábra: Egyszemélyes háztartások nem, kor, lakóhely szerinti bontásban

Forrás: Saját szerkesztés

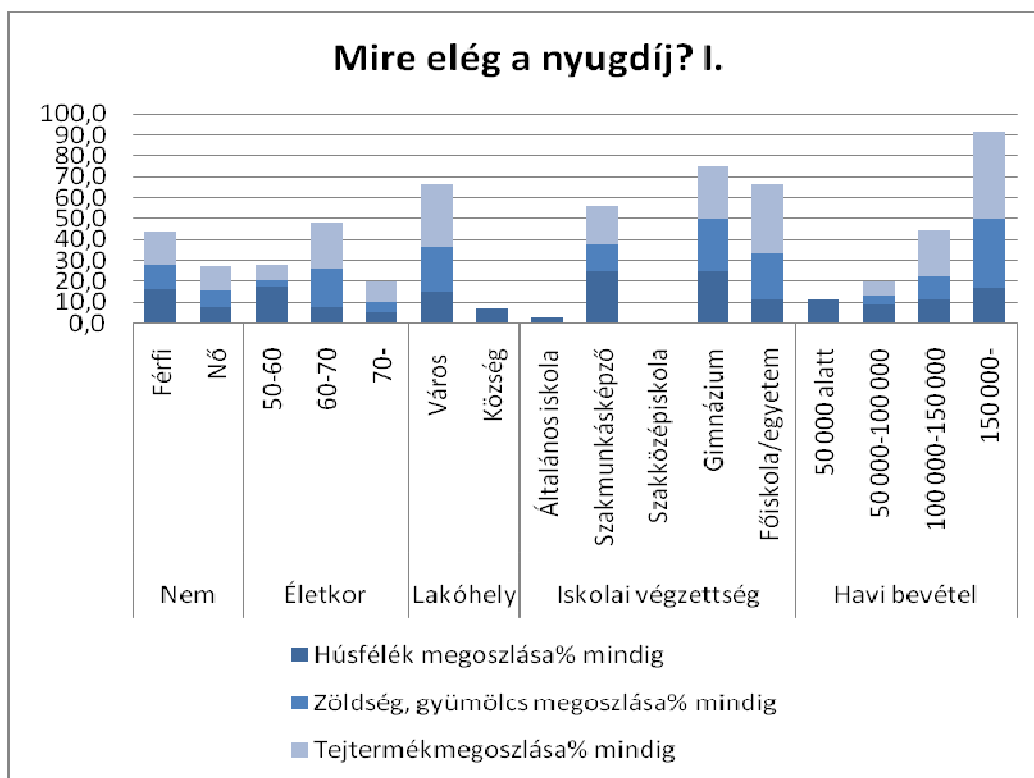
A kérdőíves felmérés tapasztalata alapján elmondható, hogy minden harmadik megkérdezett nyugdíjas egyedül él. Az egyszemélyes háztartások részben a válások magas számának, részben a társ elvesztésének is tulajdoníthatók, illetve főként a községekben annak, hogy a fiatal, aktív munkaképes korosztály elköltözni kényszerül. Az idős emberek ameddig csak el tudják látni magukat, még a megözyegyülés után sem költöznek össze gyermekeikkel, unokáikkal, hanem megpróbálnak önállóan élni. Viszont főleg falvakban,

tanyákon segítségre lehet szükségük (bevásárlás, gyógyszerek kiváltása stb.) , aminek a költségei azonban az államkasszát terhelik.

A 22 számú táblázat adatait elemezve az a megállapítás vonható le, hogy a ma nyugdíjas korú lakosság döntő hányada (77,1%) egyáltalán nem rendelkezett nyugdíjcélú megtakarítással. A női válaszadók többsége (25 fő) arról nyilatkozott, hogy nem volt lehetősége megtakarítani. Ez egyrészt adódhat abból, hogy a nők bérhátránya hazánkban több mint 10% a férfiakéhoz képest, valamint azzal, hogy a szülés és a gyermeknevelés éve alatt kiestek a munkából, akár alacsonyabb beosztással, jövedelemmel is beérték a munkába való visszatérés után, vagy a család érdekében csak részmunkaidőben dolgoztak tovább.

A magasabb jövedelmű, városban élő, leginkább a felsőoktatásban végzett társadalmi réteg az, aki gondoskodott előre nyugdíjas éve biztonságáról, 76,7% az arány a felsőfokú oklevéllel rendelkezőket vizsgálva. A legalacsonyabb jövedelemsávba esők érdekességképpen nem az állami segítséget várták, hanem 66,7%-nak nem volt lehetősége megtakarítani. A lényeg ugyanaz, nem rendelkeznek megtakarítással, de van közöttük különbség, hogy valaki nem tud, vagy nem akar megtakarítani.

Sokat lehet hallani arról, hogy a nyugdíjasok mindig keresik az akciós termékeket, órákat utaznak a piacra, akár pár forint különbségért átutazzák a fél várost. Idejükből kitélik, mondják sokan, bár úgy vélem ők nem jókedvükből teszik. Ezért a kérdőív szerkesztésénél külön gondoltam erre, a felmérésben vizsgált fogyasztói kosárba a húsfélék, tejtermékek, zöldség-, gyümölcsfélék, édességek-, üdítőitalok, gyümölcslevek és a pékáruk kerültek be. A ruházati cikkek amiatt nem lettek bevonva a vizsgálati körbe, mert az általam ismert és megkérdezett nyugdíjasok nem sokat költenek ruházkodásra. Hiszen nem nővik ki, nem járnak dolgozni, többnyire otthon töltik idejüket. Ajándékba pedig inkább készpénzt adnak. Emiatt kerültek fókuszba csupán az élelmiszerek.

12 ábra: Mindig vásárolni tudók megoszlása, nem, kor, lakóhely, iskolai végzettség és jövedelem szerint I.

Forrás: saját szerkesztés

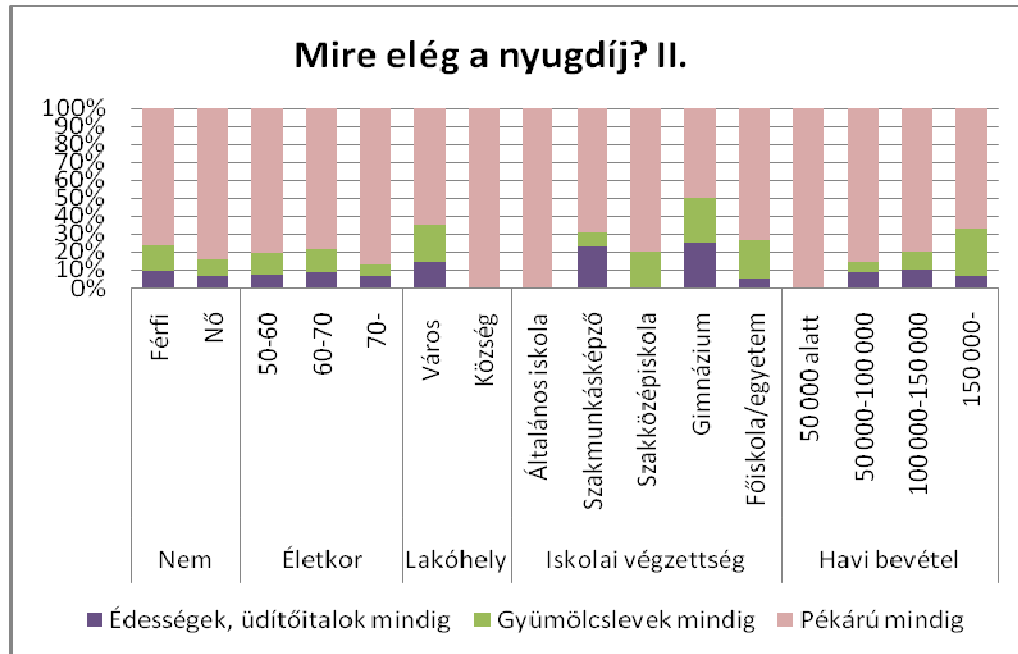
A húsfélék vásárlási szokásait/lehetőségeit vizsgálva látható, hogy a 70 év feletti korosztály tagjainak nagy többsége (70%) ritkán vásárol ebből a termék csoportból, de a 60-70 év közöttiek is több mint felének (55,6%) is hasonlóak a vásárlási szokásai. A főiskolát/egyetemet végzett (77,8%), a legmagasabb jövedelemkategóriába esők (83,3%) azok, akik gyakrabban tudnak húsfélékre költeni.

Zöldség, gyümölcsféléket a község lakói ritkán vagy soha nem vásárolnak (74,5%), ez magyarázható azzal, hogy sokan megtermelik a kiskertekben. A városok lakóinak többnyire nincs ilyen lehetősége, a válaszadók több mint fele (51,5%) gyakran vásárol.

Tejtermékeket is inkább az 50-60 illetve 60-70 év közötti, városban élő megkérdezettek vásároltak gyakrabban, a 70 év feletti esetében folytatódik az eddig tapasztalt tendencia, 60% válaszolt úgy, hogy ritkán vásárolnak tejtermékeket. A magasabb jövedelemszinttel rendelkezők gyakran vagy mindig vásárolnak (20 számú táblázat).

A 21 számú táblázatban az édességek, üdítőitalok, és gyümölcslevek esetében megnőtt a soha válaszok aránya a többi termékhez képest. Bár a legtöbb válaszadó inkább ritkán vásárol. A gyümölcslevek fogyasztását előnyben részesítik az édességekkel és üdítő-

italokkal szemben. Megállapítható azonban, hogy ezt a termékcsoporthoz is csak a magasabb jövedelemmel rendelkezők engedik meg maguknak. A főiskolát/egyetemet végzetek több mint fele gyakran (55,6%) vásárol gyümölcsleveket.

13 ábra: Mindig vásárolni tudók megoszlása, nem, kor, lakóhely, iskolai végzettség és jövedelem szerint I.

Forrás: Saját szerkesztés

A péktermékek esetében kialakult eredmény nem meglepő, hiszen ezt a legkisebb jövedelemmel rendelkező is megvásárolja. Ritkán választ elenyésző számban adtak, inkább gyakran vagy mindig (ennél a válasz lehetőségnél végig 50% felett van az arány nemre, korra, lakhelyre, iskolai végzettségre, jövedelemre vizsgálva is) vásárolnak. Bár az is megfigyelhető, hogy a kevesebb jövedelemmel rendelkezők esetében jobban megoszlik a válaszok aránya a ritkán, gyakran, és mindig között. Egyértelműen ők azok, akik megfontolják, mit vásárolnak meg.

Összességében elmondható, hogy két termékcsoporthoz nem adtak soha választ, ezek a húsfélék és a pékárú, ebből mindenki próbál vásárolni lehetőségeihez mérten. A többi termékfajta esetében változatos a megoszlás. Egyértelmű összefüggés mutatható ki a jövedelem, iskolai végzettség és lakóhely között is.

A kérdőíves felmérés alapján megállapítható tehát, hogy a nyugdíjasok több mint felének (52,6%) nem elegendő a jövedelme napjainkban sem kiadásai fedezésére, ők azok, akik nem is rendelkeztek megtakarítással, mert nem volt rá lehetőségük. A községben lakó, alacsonyabban iskolázott nyugdíjas hátrányban van a magasabb végzettségű városban, megyeszékhelyen élő nyugdíjossal szemben. Minden harmadik nyugdíjas egyedül él, és 1,67-szer több az egyedül élő nyugdíjas falun, mint a városban. Többnyire csak az alapvető élelmiszereket vásárolják, zöldség, gyümölcsfélékre, édességekre kevésbé marad pénzük.

Ha mindezek után abból indulunk ki, hogy az eltartottak aránya az elkövetkezendő években nőni fog akkor a kilátások egyáltalán nem biztatóak.

6. KÖVETKEZTETÉSEK, JAVASLATOK

Az egyén problémája az állam problémája és ez fordítottn is igaz. Az ország gazdasági nehézségei az eladósodás, az államháztartási hiány alakulása, a gazdasági növekedés lassulása mind azt eredményezi, hogy az állam nemhogy növelni nem tudja a lakosság jövedelmét, hanem annak reálértékében mindenféleképpen csökkenés tapasztalható.

A gazdasági válságtól eltekintve is létező probléma tehát

- A lakosság számának csökkenése
- Az előbbiből következően a tanulói létszám csökkenése, a szakképzés megújításának szükségessége
- Az aktív dolgozók számának csökkenése, inaktívak számának emelkedése
- Öregedő társadalom

„Mind a nyugdíjrendszer, mind az egészségbiztosítási rendszer esetében hosszú távú problémát okoznak a demográfiai változások. Az államháztartás éves hiányának már most jelentős részét teszik ki a társadalombiztosítási rendszerek negatív egyenlegei. Míg jelenleg minden 65 év felettire átlagosan négy munkaképes korú jut, addigra ez a következő negyven évben várhatóan kettőre, illetve az alá csökken. Magyarország az OECD országok között, a közép-kelet-európai régió más országait is megelőzve második helyezett az időskori jövedelmek állami transzfereken keresztül történő finanszírozásának arányát tekintve.” Öngondoskodás Konferencia, Budapest 2011.10.26.

Nagyon egyszerű lenne azt mondani, hogy mindenki gondoljon a jövőjére és takarékoskodjon, jövedelmének minél nagyobb hányadát tegye félre és fektesse be. Az első nagy probléma ezzel, hogy a lakosság többségének nincs „felesleges” jövedelme, melyet megtakaríthatna, a napi kiadásait, számláit, hiteleit is alig tudja fizetni.

A másik nagy gond, hogy a megtakarítások befektetési célú elhelyezése is felveti azt a kérdést, hogy hová és mibe. Az emberek bizalmatlanok mind a pénzintézetekkel, mind az állammal szemben.

Javaslataim a következők:

- népesség csökkenő tendenciájának megállítása: A születések és házasságok számának növekedési feltétele, hogy a fiatalok a családalapításhoz, az első lakáshoz jutáshoz kapjanak segítséget, támogatást. A gyerekvállalás a nőket ne hozza hátrányos helyzetbe. Elő kell segíteni a részmunkaidős munkahelyeken való elhelyez-

kedést a bölcsődék férőhelyszámának növelésével, a bölcsődék nyitvatartási idejének rugalmasabbá tételével. *„A lényeg: a nők nagyobb arányú munkaerő piaci részvétele akkor nem keresztezi az ugyancsak ösztönözni kívánt gyermekvállalást, ha a munka világában is kialakul a gyermekbarát környezet”* Cseh-Szombathy-Tóth (2009).

- A részmunkaidős foglalkoztatás nem csak nők és az aktív életszakaszból nyugdíjba vonulók esetében lényeges, hanem azon fiatalok számára is, akik tanulmányainak ideje alatt dolgozni szeretnének. Nyugat-Európában az aktív munkavállalók közül is sokan dolgoznak 80%-os munkaidőben, a heti egy többlet szabadnapokat összegyűjtve veszik ki és az éves szabadsághoz csatolva akár három hónapot is távol lehetnek a munkahelyüktől, ezzel pedig munkahelyet teremtenek az addig őket helyettesítő munkavállaló részére. Foglalkoztatáspolitikai szempontok alapján vizsgálva tehát a részmunkaidő nemcsak megkönnyíti a beilleszkedést vagy visszatérést a munka világába, hanem csökkenti a munkanélküliséget és stabilizálja a foglalkoztatást.
- Foglalkoztatottak számának növelése: Tőkebevonás nélkül lehetetlen a munkahelyek nagyszámú növekedése. A külföldi tőke sok esetben nem a támogatásokat várja el, hanem a kiszámítható gazdasági-jogi környezetet.

A magyar érdekeltségű kis- vagy mikro vállalkozások terheinek csökkentésével, is érhetnénk el eredményt. A válság és a megnövekedett terhek hatására nagyon magas az utóbbi hónapokban csődbe ment, felszámolt vállalkozások száma. Érdekességgént említeném meg, hogy Japánban ez kicsit máshogyan működik, talán tanulhatnánk tőlük, akkor megérné családi vállalkozásokat működtetni:

„Japánban évi 200 ezer yen alatt a kutya nem foglalkozik ilyen hülyeségekkel. A 96 ezer yen éves bevétel gyakorlatilag úgy tekintődik, hogy nem csináltunk semmit....Sikerült aztán még néhány okosat kérdeznem, innen a bevezetőben említett mondat, úgyhogy rövid idő után tényleg ritka hülyén éreztem magam, én próbáltam megmagyarázni, hogy elnézést, de én tényleg egy olyan országból jövök, ahol a tolmács nem számolhatja el az öltönyt munkaruhának. A könyvelő értetlensége például olyasmiknek szólt, hogy itt mondjuk olyan havi 5-600 ezer yenes bevételig mindegy, hogy az ember céggel bohóckodik-e, vagy egyszerűen magánszemélyként. Teljesen rendben van, hogy az ember kitalál magának valami szimpatikus cégnevet (mondjuk Neoclides Enterprises), és ha egyébként mondjuk szerződést kötött valami nevenincs céggel – legyen a példa kedvéért mondjuk a Mitsubishi – kiállít nekik golyóstollal

egy számlát, ráírja, hogy a Neulides Enterprises képviseletében Urasima Taró, név, lakcím, dátum, összeg (ez utóbbi mondjuk egy tanácsadói szerződés keretében tényleg simán lehet havi egymillió forintnyi összeg), és a Mitsubishi képviselője ezt rezzenéstelen arccal átveszi és ki fogják fizetni. (A számlán meg a névjegyen tényleg az lesz az egyetlen látványos különbség, hogy a cég neve előtt nem fog szerepelni a (株) kandzsi, jelezvén, hogy vállalat.) Hasonlóan, nem kell azért céget (meg egyéni céget meg egyéb ökörségeket) alapítani és könyvelőt fizetni külön, mint Magyarországon, hogy az ember elsámloljon egy taxiszámlát – eleve a taxiszámla itt úgy néz ki, mint amiért otthon százezres adóbírság jár -, hanem az ember szépen összegyűjti, az adóbevallásnál levonja.

Megpróbáltam elmagyarázni a könyvelőnek a “kényszervállalkozás” fogalmát, de bevallom, elakadtunk, és nem azért, mert ne tudtam volna leírni a fogalmat. Nem fért a fejébe, miért van erre szükség.”

Forrás: <http://www.sabolc.com/blog/?paged=3>

- Szakképzés átalakítása: a duális három éves szakképzés bevezetését jó ötletnek tartom, elsősorban azért mert a 2+2 vagy 2+3-as rendszerű nem sok sikert hozott. A munkáltatók elégedetlenek voltak. A duális rendszerben a vállalatok nagyobb feladatot vállalnak a képzésből. A szakképzések finanszírozását is racionálisabbá kell tenni. A rendszer jelenleg pazarló, sokszor a fejlesztési pénzek felhasználása nem célszerű. Óriási összegeket fordítanak pl. informatikai eszközökre, de a tantermek ahol az új eszközök találhatóak, beáznak.
- Az eltartottak számának csökkentése, ez a folyamat már elkezdődött a kormányzat részéről, mégpedig:
 - nyugdíjkorhatár emelése
 - rokkantnyugdíjak felülvizsgálata
 - előrehozott, kordedvezményes nyugdíjjogosultság eltörlése („korhatár előtti ellátás” bevezetése, dolgozhat mellette, a minimálbér 18-szorosáig, amellyel további szolgálati időt szerez és a korhatár betöltésekor ismét kérheti nyugdíja megállapítását)
- A lakosság pénzügyi intelligenciájának növelése: iskolarendszerű oktatás keretein belül az ifjúságnak, ingyenes tanfolyamok, előadások által a felnőtt lakosság számára. A kérdőíves felmérés után nyilvánvaló, hogy a falun élők a mai napig hátrányban vannak, és információs hiánnyal küzdenek, így nem várható el, hogy a fo-

lyamatosan változó és új lehetőségeket kínáló pénzügyi világban némiképp is kiismerjék magukat az alapvető ismeretek hiányával küszködve. Ne feledjük: „ *A tudás a termelés egyetlen olyan eszköze, amely nincs alávetve a csökkenő hozadék törvényének.*” J.M.Clark

- A munkavállalók terheinek csökkentésével, esélyt adnánk a megtakarítás lehetőségére, ugyanis a ténylegesen minimálbérből élők, hiába dolgoznak, nem tudnak megtakarítani. Tudatosítani kell az emberekben az élethosszig tartó tanulás fontosságát, mivel a műszaki-technikai fejlődés által új szakmák keletkeznek, a régeik elavulnak, akár több szakmát is ki kell tanulni az évek során. Az átképzések nagyobb arányú támogatásával, a hiányszakmákban végzett emberek megfizetésével, társadalmi megbecsüléssel jelentős eredményeket lehetne elérni.

7. ÖSSZEGZÉS

Az öngondoskodásnak számtalan területe van az emberek élete során. Az öregkorra való felkészülés mellett a mindennapok során váratlan események következhetnek be, amelyikre szintén ajánlatos felkészülni. Egy olyan országban, mint Magyarország, ahol alig húsz éve beszélhetünk újra piacgazdaságról ez különösen nehéz. A közép és időszerűak még egy olyan társadalomban nőttek fel, ahol a „gondoskodó” állam sok mindent megoldott helyettük. Ez a szemléletmód még most is sok emberben benne van, még olyan esetekben is ahol pedig tulajdonosként és nem kiszolgált állampolgárként kellene gondolkodniuk. Egy egyszerű példája ennek az, amikor sokan a korábbi főbérleti-önkormányzati lakásukat megvásárolva társasházi közösséget hoztak létre. Itt a tulajdonosi szemlélettel és hozzáállással sokat tehetnének saját környezetükért. Ennek ellenére még mindig mástól (államtól, önkormányzattól) várják, hogy kulturált környezetbe éljenek. Az öngondoskodás ilyen helyzetben is meg kellene, hogy valósuljon pl. a közös terek (lépcsőház, udvar, park) rendbetartásával.

Mi az elvárható akkor, amikor ettől sokkal zsebbevágó kérdésekről kell döntenie az embereknek. Dolgozatommal azt a tendenciát próbáltam bemutatni, amely az emberektől egyre nagyobb önállóságot és felelős döntést vár el öngondoskodásuk érdekében. A számok és a leírt adatok, ha valaki számára nem meggyőzőek, akkor elég csak a napi gazdasági és politikai folyamatokra figyelnie.

A nyugdíjassza vonatkozásában a jelenlegi kormány álláspontja az, hogy abból annyi kifizetés teljesíthető, amennyi a bevétele. Ez azt jelenti, hogy a nyugdíjassza esetleges hiányát nem kívánják más költségvetési forrásból kiegészíteni. A jelenlegi nyugdíjrendszer pénzügyi gazdálkodása alapvetően a szolidaritás elvén alapszik, azaz a kifizetési lehetőségeket a befizetések határozzák meg. A befizetések jövőbeni alakulását, amely nem igazán tart lépést a kifizetési igényekkel a dolgozatban szereplő adatok is alátámasztják. Összegezve ezek a következők:

A népesség számának csökkenése, a társadalom elöregedése alapjaiban rengeti meg a nyugdíjrendszert. Az eltartottak számának növekedése, a járulékfizetők számának csökkenése számszakilag felborítja a pénzügyi egyensúlyt.

A tanulói létszám, a szakképzésben résztvevők számának csökkenése. A foglalkoztatottak számának növelése (munkahelyteremtés) feltétele többek között a képzett munka-

erő megléte. A szakképzési rendszerünket elég sok kritika éri az elmúlt évekhez a munkáltatók részéről. Ez elsősorban arra irányul, hogy a képzések színvonala és formája nem mindig találkozik az elvárásaikkal. A szakiskolai szakképzésben jelenlévők, illetve az ide jelentkezők számának csökkenése komoly problémát okozhat a jövőben a munkaerőpiacra.

A munkanélküliek magas száma és aránya a népesség és a foglalkoztatottak számához viszonyítva. Az inaktívak számának drasztikus emelkedése várható, amely túl nagy terhet ró az aktív dolgozó lakosságra.

A rokkant ellátásban részesülők visszavezetése a munkaerőpiacra növelni fogja a munkanélküliek számát, ha nem várható a munkahelyek számának nagymértékű emelkedése.

Az idősek társadalmon belüli arányának emelkedése, a nyugdíjellátás összegének a csökkenését is eredményezi, így nem csak öregedik, de szegényedik is a társadalom.

Mindenféleképpen tudatosítani kell a lakosságban, hogy kellő mértékű öngondoskodás hiányában nem lesz a megélhetéshez elegendő összegű nyugdíj. Az ideális megoldás az lenne, ha mindenki befektetések, vagy egyéb lehetőségek útján gondoskodna némiképp a saját öregkoráról és az állam által kapott nyugdíj inkább csak kiegészítésként funkcionálna. Ehhez lenne szükség a pénzügyi, befektetési ismeretek oktatására a társadalom minden rétegében és korcsoportjában. A fokozódó társadalmi ellentétek miatt égető fontosságú a munkahelyteremtés és a jelenleg szociális támogatásokból élő lakosság visszavezetése a munka világába. Ugyanis a társadalom így is nagy hányadát teszik ki a mélyszegénységben élő emberek, akikről az államnak kell majd gondoskodnia, mert nincs esélyük a megtakarításra.

*„A bölcs ember a lehetőségeit megteremti,
és nem megtalálja.”*

Francis Bacon

IRODALOMJEGYZÉK

Szakirodalom

Kollega Tarsoly István (1997) Magyarország a XX. században 2. kötet, *Babits Kiadó* 277-285 old.

Hajdú-Bihar megye közoktatási fejlesztési tervének módosítása és kiegészítése 2010/2011-ig, *Hajdú-Bihar megyei Önkormányzat*

Cseh Szombathy László-Tóth Pál Péter (2001) Népesedés és népességgpolitika *Századvég Kiadó*

Sándor Péter-Vass László (2009) Magyarország Politikai Évkönyve 2008-ról II. Kötet *Kossuth Kiadó Zrt.*

Források

HVG 2011 február 26

Szociológiai szemle 2010/2011 évf. 3 szám A Magyar Szociológiai Társaság folyóirata

Egyéb dokumentumok

Öngondoskodás konferencia 2011.10.26

Szervező: Piac és Profit Kft.

Helyszín: Budapest Gerbeaud Ház (V.Ker. Vörösmarty tér 7-8)

a szervező által e-mailen megküldött (2011.10.28 13.04) az előadáson elhangzott előadások következő linken érhetőek el <http://konferencia.piacprofit.hu/2011-10-26/>

Jogszabályok

1997. évi LXXXI. törvény a társadalombiztosítási nyugellátásról és a végrehajtásáról szóló 168/1997. (X. 6.) Korm. Rendelet

2007. évi LXXXIV. törvény a rehabilitációs járadékról és a komplex rehabilitációról szóló 321/2007. (XII. 5.) Korm. Rendelet

181/1996. (XII. 6.) Korm. rendelet a korengedményes nyugdíjazásról, valamint a 283/2009. (XII. 11.) Korm. rendelet a korengedményes nyugdíjba vonulás lehetőségének meghosszabbításáról

1997. évi LXXX. törvény a társadalombiztosítás ellátásaira és a magánnyugdíjra jogosultakról, valamint e szolgáltatások fedezetéről és a végrehajtásáról szóló 195/1997. (XI. 5.) Korm. rendelet.

1997. évi lebonyolításával összefüggő egyes törvénymódosításokról

297/2010. (XII. 23.) Korm. rendelet a társadalombiztosítási nyugdíjrendszerbe történő át lépéshez kapcsolódó eljárási szabályokról

1993. évi XCVI. törvény az Önkéntes Kölcsönös Biztosító PénztárakrólLXXXII. törvény a magánnyugdíjról és a magánnyugdíjpénztárakról

2010. évi C. törvény a nyugdíjpénztár-választás szabadságáról

2010. évi CLIV. törvény a Nyugdíjreform és Adóságcsökkentő Alapról, és a szabad pénztárválasztás

Internetes források

<http://nepszamlalas.hu/> (letöltés ideje : 2011.11.02.)

<http://statinfo.ksh.hu/Stainfo/themeSelector.jsp?&lang=hu>(letöltés ideje: 2011.11.09.)

<http://nepszamlalas2001.hu/hun/kotetek/kotettk.html> (letöltés ideje: 2011.11.02.)

http://www.afsz.hu/engine.aspx?page=stat_afsz_nyilvantartasok (letöltés ideje: 2011.11.07.)

http://portal.ksh.hu/docs/hun/xstadat/xstadat_eves/i_wdsd006.html letöltés ideje 2011.11.08

http://www.nepszamlalas2001.hu/hun/kotetek/06/09/data/tabhun/4/load02_1_3.html letöltés ideje 2011.11.08

http://www.nepszamlalas2001.hu/hun/kotetek/06/09/data/tabhun/4/load02_1_2.html letöltés ideje 2011.11.08

http://www.nepszamlalas2001.hu/hun/kotetek/06/09/data/tabhun/4/load01_1_0.html letöltés ideje:2011.11.09

<http://www.nepszamlalas2001.hu/hun/kotetek/06/09/data/kartogram.html> letöltés ideje 2011.11.06.

<http://nefmi.gov.hu/main.php>

<http://pszaf.hu>

<http://nyugdij.hu>

<http://nyomorszele.blog.fn.hu>

<http://www.sabolc.com/blog/?paged=3>

http://hu.wikipedia.org/w/index.php?title=F%C3%A1jl:Hungary_pp_2005.png&filetimestamp=20090427183013

MELLÉKLETEK

1 MELLÉKLET:KÜLSŐ ADATOK ALAPJÁN SZERKESZTETT TÁBLÁZATOK

1 táblázat: Népszaporodás 1970-2001 (Hajdú-Bihar Megye)

	Élvezületés	Halálozás	Természetes szaporodás ill. fogyás	Élvezületés	Halálozás	Természetes szaporodás ill. fogyás	Élvezületés	Halálozás	Természetes szaporodás ill. fogyás
Terület, igazgatási rang	1970- 1979	1970- 1979	1970- 1979	1980- 1989	1980- 1989	1980- 1989	1990- 2001	1990- 2001	1990- 2001
	fő	fő	fő	fő	fő	Fő	fő	fő	fő
Megyei jogú város	33379	18710	14669	29144	23134	6010	26582	27694	-1112
Többi város	36642	21838	14804	29402	25386	4016	28925	27785	1140
Városok együtt	70021	40548	29473	58546	48520	10026	55507	55479	28
Községek, nagy- községek	26139	18756	7383	19326	20320	-994	20303	21968	-1665
Megye összesen	96160	59304	36856	77872	68840	9032	75810	77447	-1637

Forrás: KSH adatok alapján, saját szerkesztés

2 táblázat: Népszaporodás 2001-2010 (Hajdú-Bihar Megye)

	Élvezületés	Halálozás	Természetes fogyás	Élvezületés előző év 100%	Halálozás előző év 100%	Természetes fogyás előző év 100%	Élvezületés 2001 év 100%	Halálozás 2001 év 100%	Természetes fogyás 2001 év 100%
	Fő	Fő	fő	%	%	%	%	%	%
2001	5891	6641	-750	–	–	–	100,00	100,00	100,00
2002	5805	6676	-871	98,54	100,53	116,13	98,54	100,53	116,13
2003	5700	6788	-	98,19	101,68	124,91	96,76	102,21	145,07
2004	5609	6605	-996	98,40	97,30	91,54	95,21	99,46	132,80
2005	5685	6857	-	101,35	103,82	117,67	96,50	103,25	156,27
2006	5551	6606	-	97,64	96,34	90,02	94,23	99,47	140,67
2007	5581	6721	-	100,54	101,74	108,06	94,74	101,20	152,00
2008	5550	6652	-	99,44	98,97	96,67	94,21	100,17	146,93
2009	5260	6387	-	94,77	96,02	102,27	89,29	96,18	150,27
2010	4942	6383	-	93,95	99,94	127,86	83,89	96,12	192,13

Forrás: KSH adatok alapján, saját szerkesztés

$V_{bl} = y_i / y_0$

$V_{li} = y_i / y_{i-1}$

3 táblázat: Élveszületések, halálozások megoszlása 1970-2001

	Élveszületések			Halálozások		
	1970- 1979	1980- 1989	1990- 2001	1970- 1979	1980- 1989	1990- 2001
Városok	0,728	0,752	0,733	0,684	0,705	0,717
Községek	0,271	0,248	0,267	0,316	0,295	0,283
Megye összesen	1,00	1,00	1,00	1,00	1,00	1,00

Forrás : KSH adatai alapján saját szerkesztés

4 táblázat: Házasságkötések és válások számának alakulása Hajdú-Bihar megyében 2001-2010

	Házasságkötések	Válások	Házasságkötések		Válások	
			Előző év %-ban	2001=100 %	Előző év %-ban	2001=100%
2001	2428	1327	–	100,00	–	100,00
2002	2550	1565	105,02	105,02	117,93	117,94
2003	2608	1468	102,27	107,41	93,8	110,63
2004	2449	1358	93,90	100,86	92,51	102,34
2005	2449	1466	100,00	100,86	107,95	110,47
2006	2447	1384	99,92	100,78	94,41	104,30
2007	2232	1359	91,21	91,93	98,19	102,41
2008	2145	1425	96,10	88,34	104,86	107,39
2009	1961	1214	91,42	80,76	80,77	91,48
2010	1797	1298	91,64	74,11	106,92	97,81

Forrás: KSH adatok alapján saját szerkesztés

$$V_{bi} = y_i / y_0$$

$$V_{li} = y_i / y_{i-1}$$

5 táblázat: Születéskor várható átlagos élettartam

	Férfi Év	Nő év
1990	65,72	73,63
2001	68,04	76,63
2010	70,51	78,17

Forrás: KSH adatai alapján saját szerkesztés

11 táblázat: A munkanélküliek főbb arányszámai iskolai végzettségük alapján

Legmagasabb befejezett iskolai végzettség.	A munkanélküliek Megoszlás aránya a gazdaságilag aktív népességben belül			
	Hajdú-Bihar	Országos	Hajdú-Bihar	Országos
Általános iskola 8. évfolyamánál alacsonyabb	4,9	4,9	50,3	40,7
Általános iskola 8. évfolyam	41,3	37,7	25,8	17,8
Középiskola érettségi nélkül, szakmai oklevél	33,7	33,1	16,5	11,5
Középiskola érettségivel	17,3	20,6	9,5	6,7
Egyetem, főiskola	2,7	3,7	2,7	2,2

Forrás: saját szerkesztés NFSZ adatai alapján

2 MELLÉKLET: STATISZTIKAI PROGRAM

1.,A vizsgálat céljának meghatározása, a kérdőív megszerkesztése

A vizsgálat célja, hogy az adott korcsoportokon belül, hogyan vélekednek nemenkénti megoszlásban a megfigyelésben vevő emberek a megtakarításokról, nyugdíjról, nyugodt öregkorról. Továbbá, hogy van-e összefüggés az iskolai végzettség és a megtakarítási hajlandóság között, valamint azt, hogy nemenkénti megoszlásban vizsgálva melyik nem az, aki fontosabbnak tartja az öngondoskodást. Az adatok begyűjtéséhez kérdőívszerkesztés szükséges, melyen szerepel, hogy anonim és TDK dolgozat megírásához kerül felhasználásra. Az első általános részt követően (nem, kor, legmagasabb iskolai végzettség, havi bevétel) kerül sor a specifikus részre (megtakarítások, öngondoskodás). A kérdések röviddek, könnyen értelmezhetőek és tömörök.

2.,Adatgyűjtés

Az adatgyűjtés időszaka 3-5 nap, mely alatt legalább 60 darab kérdőívet kell begyűjteni. Az adatgyűjtés részleges megfigyeléssel történik. A megfigyelés területe a közvetlen környezet. (üzletek, munkahely, ismerősök)

3.,Ellenőrzés, összesítés

A kitöltött kérdőíveket ellenőrizni szükséges, (nem- e hiányos nincs-e benne ellentmondás), majd ezt követően összegezni- és táblázatokba kell foglalni az adatokat.

4.,Az adatok elemzése, értékelése

A statisztikai táblákba foglalt adatok a TDK dolgozatban kerülnek elemzésre.

3 MELLÉKLET: MEGTAKARÍTÁSRA VONATKOZÓ KÉRDŐÍV

Kérdőív

TDK dolgozat elkészítéséhez lenne szükségem az alábbi adatokra. A kérdőív kitöltése névtelen és nagyban hozzájárulna a kutatásom tényszerűsítéséhez.

Kérem a választ aláhúzással jelölje!

1. *Neme?*

Férfi

Nő

2. *Az Ön életkora?*

15-25

26-35

36-50

50-

3. *Legmagasabb iskolai végzettsége?*

általános iskola

szakmunkás

gimnázium

szakközépiskola

főiskola/egyetem

4. *Rendszeres havi bevétele Ft-ban?*

50.000-100.000 forint

100.000-150.000 forint

150.000-250.000 forint

több mint 250.000 forint

5. *Fő bevételi forrása?*

Rendszeres munka

Alkalmi munka

Szociális támogatások

Egyéb

6. *Tud-e megtakarítani a rendelkezésre álló jövedelméből?*

igen

nem

7. *Önkéntes nyugdíjpénztár tag-e jelenleg?*

igen

nem

8. *Tagja volt-e bármelyik kötelező Magánnyugdíjpénztárnak 2011.01.31. előtt?*

igen

nem

9. *Mennyire tartja fontosnak az öngondoskodást?*

Nem fontos, az államnak kötelessége gondoskodni rólunk

Később szeretnék megtakarítani, jelenleg fontosabb dolgokra kell költenem

Fontosnak tartom, de a jelenlegi jövedelemszintem miatt nem tudok félretenni

Fontos, de nem tudok a rendelkezésemre álló lehetőségek között választani

Jelenleg is tudatosan megtakarítok

10. *Van-e bármilyen ismerete a befektetési lehetőségekről? (kötvény, részvény, biztosítás, ingatlan stb.)*

Nincs

Kevés

Általános

Jól ismerem, magam is alkalmazom

11. *Mennyire érzi biztonságban a nyugdíjas éveit anyagilag?*

Biztonságban érzem magam

Biztonságban érzem, mert gondoskodok a nyugdíjas éveimről

Kevésbé érzem biztonságban a magánnyugdíj pénztárak megszüntetése után

Egyáltalán nem érzem magam biztonságban

Köszönöm a közreműködést

IV.MELLÉKLET :MEGTAKARÍTÁSRA VONATKOZÓ KÉRDŐÍV FELDOLGOZÁSOK

13 táblázat: A megtakarítási hajlandóság valamint annak megoszlása

		Megtakarít			Fő		Megoszlás %		Önkéntes pénztár-tag			fő		Megoszlás %	
		igen	Nem	Összes	igen	Nem	igen	Nem	igen	nem	összes	Igen	Nem	Igen	Nem
Nem	Férfi	6	15	21	28,57	71,43	4	17	21	19,05	80,95				
	Nő	6	33	39	15,38	84,62	5	34	39	12,82	87,18				
Életkor	15-25		7	7	0	100		7	7	0	100				
	26-35	3	17	20	15	85	4	16	20	20	80				
	36-50	6	14	20	30	70	3	17	20	15	85				
	50-	3	8	11	27,27	72,73	2	9	11	18,18	81,82				
Iskolai végzettség	Általános iskola		13	13	0	100		13	13	0	100				
	Szakmunkásképző		16	16	0	100	1	15	16	6,25	93,75				
	Szakközépiskola		7	7	0	100		7	7	0	100				
	Gimnázium	1	3	4	25	75	1	3	4	25	75				
	Főiskola/egyetem	11	7	18	61,11	38,89	7	11	18	38,89	61,11				
Havi bevétel	50000-100000	1	32	33	3,03	96,97	2	31	33	6,06	93,94				
	100000-150000	1	14	15	6,67	93,33	3	12	15	20	80				
	150000-250000	7	2	9	77,78	22,22	3	6	9	33,33	66,67				
	250000-	1		1	100	0	1		1	100	0				
Bevétel forrásai	rendszeres munka	12	27	39	30,77	69,23	9	30	39	23,08	76,92				
	alkalmi munka		6	6	0	100		6	6	0	100				
	Szoc. Támogatások		13	13	0	100		13	13	0	100				
	Egyéb			0	0	0			0	0	0				

Forrás: saját szerkesztés

Megoszlás számítása: $f_i / \sum f_i$

14 táblázat: Kötelező magánnyugdíj tag 2011.01.31. előtt

		Tagja volt-e a köt. MNYP-nek Fő			Megoszlás %	
		igen	nem	Összes	Igen	Nem
Nem	Férfi	12	7	19	63,16	36,84
	Nő	29	10	39	74,36	25,64
Életkor	15-25	5	2	7	71,43	28,57
	26-35	15	5	20	75	25
	36-50	15	5	20	75	25
	50-	6	5	11	54,55	45,45
Iskolai végzett- ség	Általános iskola	8	5	13	61,54	38,46
	Szaktanulmányok	10	6	16	62,5	37,5
	Szakközépiskola	6	1	7	85,71	14,29
	Gimnázium	3	1	4	75	25
	Főiskola/egyetem	14	4	18	77,78	22,22
Havi bevétel	50000-100000	21	12	33	63,64	36,36
	100000-150000	13	2	15	86,67	13,33
	150000-250000	6	3	9	66,67	33,33
	250000-	1		1	100	0
Bevétel forrása	rendszeres munka	32	7	39	82,05	17,95
	alkalmi munka	2	4	6	33,33	66,67
	Szoc. Támogatások	7	6	13	53,85	46,15
	Egyéb			0	0	0

Forrás: saját szerkesztés

Megoszlás számítása: $f_i / \sum f_i$

15 táblázat: Befektetési lehetőségek ismerete

		Ismeri a befektetési lehetőségeket					Megoszlás			
		Fő					%			
		Nem	kevésbé	általánosan	Jól	Összes	nem	kevésbé	általánosan	Jól
Nem	Férfi	5	8	5	1	19	26,32	42,11	26,32	5,26
	Nő	14	13	9	3	39	35,9	33,33	23,08	7,69
Életkor	15-25	3	3	1		7	42,86	42,86	14,29	0
	26-35	6	8	5	1	20	30	40	25	5
	36-50	7	6	6	1	20	35	30	30	5
	50-	3	4	2	2	11	27,27	36,36	18,18	18,18
Iskolai végzettség	Általános iskola	11	1	1		13	84,62	7,69	7,69	0
	Szakmunkásképző	5	8	3		16	31,25	50	18,75	0
	Szakközépiskola		4	3		7	0	57,14	42,86	0
	Gimnázium	2	1	1		4	50	25	25	0
	Főiskola/egyetem	1	7	6	4	18	5,56	38,89	33,33	22,22
Havi bevétel	50000-100000	16	9	8		33	48,48	27,27	24,24	0
	100000-150000	3	10	1	1	15	20	66,67	6,67	6,67
	150000-250000		2	4	3	9	0	22,22	44,44	33,33
	250000-			1		1	0	0	100	0
Bevétel forrás	rendszeres munka	6	18	11	4	39	15,38	46,15	28,21	10,26
	alkalmi munka	4		2		6	66,67	0	33,33	0
	Szoc. Támogatások	9	3	1		13	69,23	23,08	7,69	0
	Egyéb					0	0	0	0	0

Forrás: saját szerkesztés

Megoszlás számítása: $f_i / \sum f_i$

16 táblázat: Öngondoskodás

		Fontos-e az öngondoskodás					Fő	Megoszlás				%
		nem	Később szeretne	nem tud megtakarítani	nem tud választani	Igen, megtakarít	összes	Nem	később szeretne	nem tud megtakarítani	nem tud választani	igen, megtakarít
Nem	Férfi	3	9	4	2	1	19	15,79	47,37	21,05	10,53	5,26
	Nő	5	6	19	3	6	39	12,82	15,38	48,72	7,69	15,38
Életkor	15-25	1	3	3			7	14,29	42,86	42,86	0	0
	26-35	1	9	6	2	2	20	5	45	30	10	10
	36-50	4	2	9	3	2	20	20	10	45	15	10
	50-	2	1	5		3	11	18,18	9,09	45,45	0	27,27
Iskolai végzettség	Általános iskola	2	5	6			13	15,38	38,46	46,15	0	0
	Szakmunkásképző	6	1	7	2		16	37,5	6,25	43,75	12,5	0
	Szakközépiskola		4	3			7	0	57,14	42,86	0	0
	Gimnázium		1	2		1	4	0	25	50	0	25
	Főiskola/egyetem	1	3	5	3	6	18	5,56	16,67	27,78	16,67	33,33
Havi bevétel	50000-100000	7	8	15	2	1	33	21,21	24,24	45,45	6,06	3,03
	100000-150000	1	5	7	1	1	15	6,67	33,33	46,67	6,67	6,67
	150000-250000		1	2	2	5	9	0	11,11	22,22	22,22	55,56
	250000-		1				1	0	100	0	0	0
Bevétel forrása	rendszeres munka	2	8	18	4	7	39	5,13	20,51	46,15	10,26	17,95
	alkalmi munka	1	2	2	1		6	16,67	33,33	33,33	16,67	0
	Szoc. Támogatások	5	4	4			13	38,46	30,77	30,77	0	0
	Egyéb						0	0	0	0	0	0

17 táblázat: Biztos, nyugodt öregkor

		Biztonságban érzi magát fő					Megoszlás %			
		igen	igen, mert gondoskodik magáról	kevésbé	nem	összes	igen	igen, mert gondoskodik magáról	Kevésbé	nem
Nem	Férfi	1	2	3	13	19	5,26	10,53	15,79	68,42
	Nő	1	4	15	19	39	2,56	10,26	38,46	48,72
Életkor	15-25	1		2	4	7	14,29	0	28,57	57,14
	26-35		1	8	11	20	0	5	40	55
	36-50	1	2	8	9	20	5	10	40	45
	50-		3		8	11	0	27,27	0	72,73
Iskolai végzettség	Általános iskola			3	10	13	0	0	23,08	76,92
	Szakmunkásképző	2		2	12	16	12,5	0	12,5	75
	Szakközépiskola			4	3	7	0	0	57,14	42,86
	Gimnázium		2		2	4	0	50	0	50
	Főiskola/egyetem		4	9	5	18	0	22,22	50	27,78
Havi bevétel	50000-100000	2	1	9	21	33	6,06	3,03	27,27	63,64
	100000-150000		2	4	9	15	0	13,33	26,67	60
	150000-250000		3	5	1	9	0	33,33	55,56	11,11
	250000-				1	1	0	0	0	100
Bevétel forrása	rendszeres munka	1	6	14	18	39	2,56	15,38	35,9	46,15
	Alkalmi munka	1		1	4	6	16,67	0	16,67	66,67
	Szoc. Támogatások			3	10	13	0	0	23,08	76,92
	Egyéb					0	0	0	0	0

Forrás: saját szerkesztés

Megoszlás számítása: $f_i/\sum f_i$

V.VIZSGÁLATI PROGRAM (Nyugdíjasok életszínvonalára vonatkozó kérdőív)

1. A vizsgálat céljának meghatározása, a kérdőív megszerkesztése

A vizsgálat célja, a nyugdíjasok életminőségének vizsgálata, tekintettel a nemre, lakóhelyre. Összefüggést keresni az iskolai végzettség és a rendelkezésre álló jövedelem között, valamint az iskolai végzettség és a megtakarítási hajlandóság között. Az adatok begyűjtéséhez kérdőívszerkesztés szükséges, melyen szerepel, hogy anonim és TDK dolgozat megírásához kerül felhasználásra. Az első általános részt követően (nem, kor, legmagasabb iskolai végzettség, havi bevétel) kerül sor a specifikus részre (fogyasztási szokások, megtakarítások, öngondoskodás). A kérdések rövidek, könnyen értelmezhetőek és tömörek.

2. Adatgyűjtés

Az adatgyűjtés időszaka 5-7 nap, mely alatt legalább 50 darab kérdőívet kell begyűjteni. Az adatgyűjtés részleges megfigyeléssel történik. A megfigyelés területe a közvetlen környezet (üzletek, munkahely, ismerősök, illetve Mikepércs község nyugdíjasai)

3. Ellenőrzés, összesítés

A kitöltött kérdőíveket ellenőrizni szükséges, (nem- e hiányos nincs-e benne ellentmondás), majd ezt követően összegezni- és táblázatokba kell foglalni az adatokat.

4. Az adatok elemzése, értékelése

A statisztikai táblákba foglalt adatok a TDK dolgozatban kerülnek elemzésre.

VI. NYUGDÍJASOK ÉLETSZÍNVONALÁRA VONATKOZÓ KÉRDŐÍV

Kérdőív

TDK dolgozat elkészítéséhez lenne szükségem az alábbi adatokra. A kérdőív kitöltése névtelen és nagyban hozzájárulna a kutatásom tényszerűsítéséhez.

Kérem a választ aláhúzással jelölje!

12. *Neme?*

Férfi

Nő

13. *Az Ön életkora?*

50-60

60-70

70-

14. *Legmagasabb iskolai végzettsége?*

általános iskola

szakmunkás

gimnázium

szakközépiskola

főiskola /egyetem

15. *Lakóhelye*

Város

Község

16. *Rendszeres havi bevétele Ft-ban?*

50 000 forint alatt

50.000-100.000 forint

100.000-150.000 forint

Több mint 150 000 forint

17. *Mennyien élnek Önnel közös háztartásban?*

18. *Milyen gyakran vásárol az alábbiakban felsorolt termékek közül (a megfelelő választ ennél a kérdésnél kérem, X jelölje)*

soha

ritkán

gyakran

mindig

Húsfélék

Zöldség, gyümölcs

Tejtermék

Édességek, üdítőitalok

Gyümölcslevek

Pékárú

19. Elegendő-e a jövedelme kiadásai fedezésére?

Nem

Igen, még félre is tudok tenni

Igen

20. Volt-e bármilyen nyugdíjcélú megtakarítása?

Nem, mert úgy véltem elég lesz, amit az államtól kapok

Nem, mert nem volt lehetőségem megtakarítani

Nem, mert nem voltam tisztában a befektetési lehetőségekkel

Igen, gondoltam a nyugdíjas éveimre és előtakarékoskodtam

Igen, befektetéseim segítségével gondoskodtam magamról

Köszönöm a közreműködést

VII.MELLÉKLET: NYUGDÍJASOK ÉLETSZÍNVONALÁRA VONATKOZÓ KÉRDŐÍV FELDOLGOZÁSA

18 táblázat: Elég-e a nyugdíj?

		Elegendő-e jövedelme kiadásai fedezésére				Megoszlás			
		Fő				%			
		igen	igen, félre is tudok tenni	Nem	Összes	igen	igen, félre is tudok tenni	Nem	Összes
Nem	Férfi	9	5	11	25	36,0	20,0	44,0	100,0
	Nő	15	7	29	51	29,4	13,7	56,9	100,0
Életkor	50-60	7	4	18	29	24,1	13,8	62,1	100,0
	60-70	9	3	15	27	33,3	11,1	55,6	100,0
	70-	7	5	8	20	35,0	25,0	40,0	100,0
Lakó-hely	Város	8	10	15	33	24,2	30,3	45,5	100,0
	Község	15	2	26	43	34,9	4,7	60,5	100,0
Iskolai végzettség	Általános iskola	11	2	20	33	33,3	6,1	60,6	100,0
	Szakmunkásképző	6	1	9	16	37,5	6,3	56,3	100,0
	Szakközépiskola			5	5	0,0	0,0	100,0	100,0
	Gimnázium	1		3	4	25,0	0,0	75,0	100,0
	Főiskola/egyetem	5	9	4	18	27,8	50,0	22,2	100,0
Havi bevétel	50 000 alatt	1		8	9	11,1	0,0	88,9	100,0
	50 000-100 000	15	3	28	46	32,6	6,5	60,9	100,0
	100 000-150 000	4	1	4	9	44,4	11,1	44,4	100,0
	150 000-	3	8	1	12	25,0	66,7	8,3	100,0

Forrás: saját szerkesztés

Megoszlás számítása: $\frac{f_i}{\sum f}$

19 táblázat: Közös háztartásban

		Közös háztartásban élők száma						Fő	Megoszlás						%
		1fő	2fő	3fő	4 fő	5 fő	6főnél több	Összes	1fő	2fő	3fő	4 fő	5 fő	6főnél több	Összes
Nem	Férfi	4	9	6	5	1		25	16,0	36,0	24,0	20,0	4,0	0,0	100,0
	Nő	20	14	5	5	3	4	51	39,2	27,5	9,8	9,8	5,9	7,8	100,0
Életkor	50-60	4	10	5	3	3	4	29	13,8	34,5	17,2	10,3	10,3	13,8	100,0
	60-70	7	9	5	5	1		27	25,9	33,3	18,5	18,5	3,7	0,0	100,0
	70-	13	4	1	2			20	65,0	20,0	5,0	10,0	0,0	0,0	100,0
Lakó-hely	Város	9	11	7	5	1		33	27,3	33,3	21,2	15,2	3,0	0,0	100,0
	Község	15	12	4	5	3	4	43	34,9	27,9	9,3	11,6	7,0	9,3	100,0
Iskolai végzettség	Általános iskola	16	11	1	3	1	1	33	48,5	33,3	3,0	9,1	3,0	3,0	100,0
	Szakmunkásképző	8	3	2	1	1	1	16	50,0	18,8	12,5	6,3	6,3	6,3	100,0
	Szakközépiskola			2	1	1	1	5	0,0	0,0	40,0	20,0	20,0	20,0	100,0
	Gimnázium		2		1		1	4	0,0	50,0	0,0	25,0	0,0	25,0	100,0
	Főiskola/egyetem		7	6	4	1		18	0,0	38,9	33,3	22,2	5,6	0,0	100,0
Havi bevétel	50 000 alatt	2	6			1		9	22,2	66,7	0,0	0,0	11,1	0,0	100,0
	50 000-100 000	22	11	4	3	2	4	46	47,8	23,9	8,7	6,5	4,3	8,7	100,0
	100 000-150 000		1	3	5			9	0,0	11,1	33,3	55,6	0,0	0,0	100,0
	150 000-		5	4	2	1		12	0,0	41,7	33,3	16,7	8,3	0,0	100,0

Forrás: saját szerkesztés

Megoszlás számítása: fi/Σ

20 táblázat: Mire elég nyugdíj I.

		Húsfélék				fő	Zöldség, gyümölcs				fő	Tejtermék				Fő
		soha	ritkán	gyakran	mindig	Összes	soha	ritkán	gyakran	mindig	Összes	soha	Ritkán	gyakran	mindig	Összes
Nem	Férfi		8	13	4	25	4	8	10	3	25	3	8	10	4	25
	Nő		33	14	4	51	2	27	18	4	51	1	21	23	6	51
Életkor	50-60		12	12	5	29	4	10	14	1	29	3	8	16	2	29
	60-70		15	10	2	27	1	13	8	5	27		10	11	6	27
	70-		14	5	1	20	1	12	6	1	20		12	6	2	20
Lakóhely	Város		13	15	5	33		9	17	7	33		4	19	10	33
	Község		29	11	3	43	6	26	11		43	3	26	14		43
Iskolai végzettség	Általános iskola		23	9	1	33	5	19	9		33	3	19	11		33
	Szakmunkásképző		10	2	4	16	1	8	5	2	16		9	4	3	16
	Szakközépiskola		4	1		5		4	1		5		1	4		5
	Gimnázium		2	1	1	4			3	1	4		1	2	1	4
	Főiskola/egyetem		2	14	2	18		4	10	4	18		1	11	6	18
Havi bevétel	50 000 alatt		5	3	1	9	1	4	4		9	2	2	5		9
	50 000-100 000		33	9	4	46	5	26	13	2	46	1	27	15	3	46
	100 000-150 000		3	5	1	9		4	4	1	9			7	2	9
	150 000-			10	2	12		1	7	4	12			7	5	12

Forrás: saját szerkesztés

Megoszlás számítása: $f_i/\sum f_i$

20.1 táblázat: Mire elég nyugdíj I. megoszlás vizsgálata

		Húsfélék megoszlás %					Zöldség, gyümölcs megoszlás %					Tejtermék megoszlás %				
		Soha	ritkán	gyakran	mindig	Összes	soha	ritkán	gyakran	mindig	Összes	soha	ritkán	gyakran	mindig	Összes
Nem	Férfi	0	32	52	16	100	16	32	40	12	100	12	32	40	16	100
	Nő	0	64,7	27,5	7,8	100	3,9	52,9	35,3	7,8	100	2	41,2	45,1	11,8	100
Életkor	50-60	0	41,4	41,4	17,2	100	13,8	34,5	48,3	3,4	100	10,3	27,6	55,2	6,9	100
	60-70	0	55,6	37	7,4	100	3,7	48,1	29,6	18,5	100	0	37	40,7	22,2	100
	70-	0	70	25	5	100	5	60	30	5	100	0	60	30	10	100
Lakó-hely	Város	0	39,4	45,5	15,2	100	0	27,3	51,5	21,2	100	0	12,1	57,6	30,3	100
	Község	0	67,4	25,6	7	100	14	60,5	25,6	0	100	7	60,5	32,6	0	100
Iskolai végzettség	Általános iskola	0	69,7	27,3	3	100	15,2	57,6	27,3	0	100	9,1	57,6	33,3	0	100
	Szakmunkásképző	0	62,5	12,5	25	100	6,3	50	31,3	12,5	100	0	56,3	25	18,8	100
	Szakközépiskola	0	80	20	0	100	0	80	20	0	100	0	20	80	0	100
	Gimnázium	0	50	25	25	100	0	0	75	25	100	0	25	50	25	100
	Főiskola/egyetem	0	11,1	77,8	11,1	100	0	22,2	55,6	22,2	100	0	5,6	61,1	33,3	100
Havi bevétel	50 000 alatt	0	55,6	33,3	11,1	100	11,1	44,4	44,4	0	100	22,2	22,2	55,6	0	100
	50 000-100 000	0	71,7	19,6	8,7	100	10,9	56,5	28,3	4,3	100	2,2	58,7	32,6	6,5	100
	100 000-150 000	0	33,3	55,6	11,1	100	0	44,4	44,4	11,1	100	0	0	77,8	22,2	100
	150 000-	0	0	83,3	16,7	100	0	8,3	58,3	33,3	100	0	0	58,3	41,7	100

Forrás: saját szerkesztés

Megoszlás számítása: $f_i/\sum f_i$

21 táblázat: Mire elég nyugdíj II.

		Édességek, üdítőitalok					fő	Gyümölcslevek					fő	Pékárú					Fő
		soha	Ritkán	Gyakran	mindig	Összes		soha	ritkán	gyakran	mindig	Összes		soha	ritkán	gyakran	mindig	Összes	
Nem	Férfi	4,0	12,0	7,0	2,0	25,0		3,0	9,0	10,0	3,0	25,0			2,0	7,0	16,0	25,0	
	Nő	11,0	29,0	8,0	3,0	51,0		12,0	22,0	13,0	4,0	51,0			2,0	13,0	36,0	51,0	
Életkor	50-60	5,0	17,0	5,0	2,0	29,0		6,0	10,0	10,0	3,0	29,0			1,0	7,0	21,0	29,0	
	60-70	5,0	13,0	7,0	2,0	27,0		4,0	10,0	10,0	3,0	27,0			1,0	8,0	18,0	27,0	
	70-	5,0	11,0	3,0	1,0	20,0		5,0	11,0	3,0	1,0	20,0			2,0	5,0	13,0	20,0	
Lakó-hely	Város	2,0	17,0	9,0	5,0	33,0		1,0	10,0	15,0	7,0	33,0				11,0	22,0	33,0	
	Község	13,0	24,0	6,0		43,0		14,0	21,0	8,0		43,0			4,0	9,0	30,0	43,0	
Iskolai végzettség	Általános iskola	8,0	19,0	6,0		33,0		9,0	19,0	5,0		33,0			4,0	6,0	23,0	33,0	
	Szakmunkásképző	4,0	7,0	2,0	3,0	16,0		5,0	6,0	4,0	1,0	16,0				7,0	9,0	16,0	
	Szakközépiskola	1,0	3,0	1,0		5,0				4,0	1,0	5,0				1,0	4,0	5,0	
	Gimnázium	1,0	2,0		1,0	4,0		1,0	2,0		1,0	4,0				2,0	2,0	4,0	
	Főiskola/egyetem	1,0	10,0	6,0	1,0	18,0			4,0	10,0	4,0	18,0				4,0	14,0	18,0	
Havi bevétel	50 000 alatt	2,0	6,0	1,0		9,0		2,0	6,0	1,0		9,0			2,0	2,0	5,0	9,0	
	50 000-100 000	13,0	23,0	7,0	3,0	46,0		13,0	22,0	9,0	2,0	46,0			2,0	15,0	29,0	46,0	
	100 000-150 000		7,0	1,0	1,0	9,0			3,0	5,0	1,0	9,0				1,0	8,0	9,0	
	150 000-		5,0	6,0	1,0	12,0				8,0	4,0	12,0				2,0	10,0	12,0	

Forrás: saját szerkesztés

Megoszlás számítása: $f_i/\sum f_i$

21.1 táblázat: Mire elég nyugdíj II. megoszlás vizsgálata

		Édességek, üdítőitalok					%	Gyümölcslevek					%	Pékárú					%
		soha	Ritkán	gyakran	mindig	Összes		soha	ritkán	gyakran	mindig	Összes		soha	ritkán	gyakran	mindig	Összes	
Nem	Férfi	16,0	48,0	28,0	8,0	100,0		12,0	36,0	40,0	12,0	100,0		0,0	8,0	28,0	64,0	100,0	
	Nő	21,6	56,9	15,7	5,9	100,0		23,5	43,1	25,5	7,8	100,0		0,0	3,9	25,5	70,6	100,0	
Életkor	50-60	17,2	58,6	17,2	6,9	100,0		20,7	34,5	34,5	10,3	100,0		0,0	3,4	24,1	72,4	100,0	
	60-70	18,5	48,1	25,9	7,4	100,0		14,8	37,0	37,0	11,1	100,0		0,0	3,7	29,6	66,7	100,0	
	70-	25,0	55,0	15,0	5,0	100,0		25,0	55,0	15,0	5,0	100,0		0,0	10,0	25,0	65,0	100,0	
Lakó-hely	Város	6,1	51,5	27,3	15,2	100,0		3,0	30,3	45,5	21,2	100,0		0,0	0,0	33,3	66,7	100,0	
	Község	30,2	55,8	14,0	0,0	100,0		32,6	48,8	18,6	0,0	100,0		0,0	9,3	20,9	69,8	100,0	
Iskolai végzettség	Általános iskola	24,2	57,6	18,2	0,0	100,0		27,3	57,6	15,2	0,0	100,0		0,0	12,1	18,2	69,7	100,0	
	Szakmunkásképző	25,0	43,8	12,5	18,8	100,0		31,3	37,5	25,0	6,3	100,0		0,0	0,0	43,8	56,3	100,0	
	Szakközépiskola	20,0	60,0	20,0	0,0	100,0		0,0	0,0	80,0	20,0	100,0		0,0	0,0	20,0	80,0	100,0	
	Gimnázium	25,0	50,0	0,0	25,0	100,0		25,0	50,0	0,0	25,0	100,0		0,0	0,0	50,0	50,0	100,0	
	Főiskola/egyetem	5,6	55,6	33,3	5,6	100,0		0,0	22,2	55,6	22,2	100,0		0,0	0,0	22,2	77,8	100,0	
Havi bevétel	50 000 alatt	22,2	66,7	11,1	0,0	100,0		22,2	66,7	11,1	0,0	100,0		0,0	22,2	22,2	55,6	100,0	
	50 000-100 000	28,3	50,0	15,2	6,5	100,0		28,3	47,8	19,6	4,3	100,0		0,0	4,3	32,6	63,0	100,0	
	100 000-150 000	0,0	77,8	11,1	11,1	100,0		0,0	33,3	55,6	11,1	100,0		0,0	0,0	11,1	88,9	100,0	
	150 000-	0,0	41,7	50,0	8,3	100,0		0,0	0,0	66,7	33,3	100,0		0,0	0,0	16,7	83,3	100,0	

Forrás: saját szerkesztés

Megoszlás számítása: $f_i/\sum f_i$

22 táblázat: Ki gondolt a jövőre

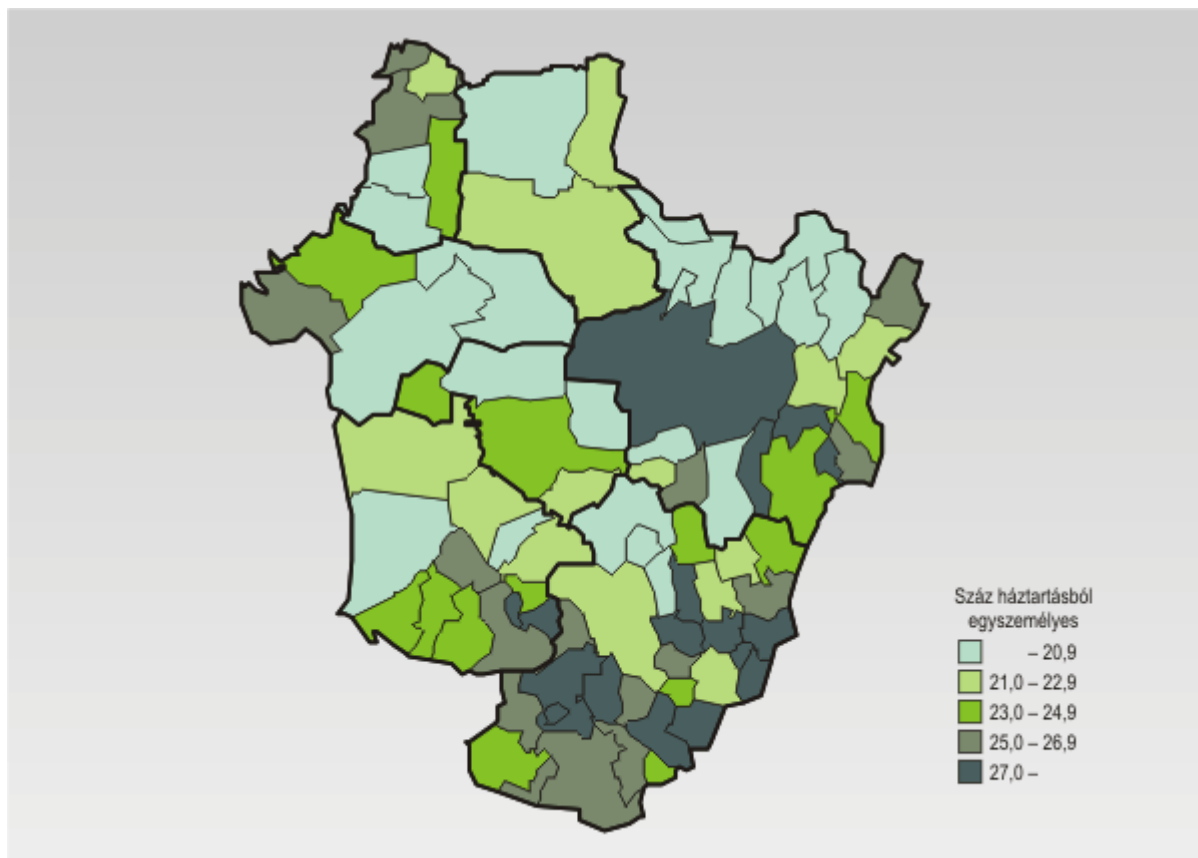
		Volt e nyugdíjcélú megtakarítás?					Fő	Megoszlás					%
		nem, állam-tól várt segítséget	nem volt lehetősége	nem is-merte a be-fektetési lehetősé-geket	igen, előta-karékoskodo-tt	igen, be-fektetett	Összes	nem, ál-lamtól várt segítsé-ge	nem volt lehetősé-ge	nem is-merte a bef. lehe-tősé-geket	igen, előtakarékoskodott	igen, befekte-tett	Összes
Nem	Férfi	7	8	2	8		25	28,0	32,0	8,0	32,0	0,0	100,0
	Nő	16	25	1	7	2	51	31,4	49,0	2,0	13,7	3,9	100,0
Életkor	50-60	8	14		5	2	29	27,6	48,3	0,0	17,2	6,9	100,0
	60-70	9	9	2	7		27	33,3	33,3	7,4	25,9	0,0	100,0
	70-	6	10	1	3		20	30,0	50,0	5,0	15,0	0,0	100,0
Lakó-hely	Város	4	13	3	12	1	33	12,1	39,4	9,1	36,4	3,0	100,0
	Község	18	22		2	1	43	41,9	51,2	0,0	4,7	2,3	100,0
Iskolai végzettség	Általános iskola	11	18	2	2		33	33,3	54,5	6,1	6,1	0,0	100,0
	Szakmunkásképző	7	6	1	1	1	16	43,8	37,5	6,3	6,3	6,3	100,0
	Szakközépiskola	2	3				5	40,0	60,0	0,0	0,0	0,0	100,0
	Gimnázium	1	2		1		4	25,0	50,0	0,0	25,0	0,0	100,0
	Főiskola/egyetem	2	4		11	1	18	11,1	22,2	0,0	61,1	5,6	100,0
Havi bevétel	50 000 alatt	3	6				9	33,3	66,7	0,0	0,0	0,0	100,0
	50 000-100 000	16	23	3	3	1	46	34,8	50,0	6,5	6,5	2,2	100,0
	100 000-150 000	2	3		4		9	22,2	33,3	0,0	44,4	0,0	100,0
	150 000-	2	1		8	1	12	16,7	8,3	0,0	66,7	8,3	100,0

Forrás: saját szerkesztés

Megoszlás számítása: $f_i/\sum f_i$

VIII KARTOGRAM

Az egyszemélyes háztartások megoszlása az Észak-alföldi kistérségben

Forrás: <http://www.nepszamlalas2001.hu/hun/kotetek/06/09/data/kartogram.html>